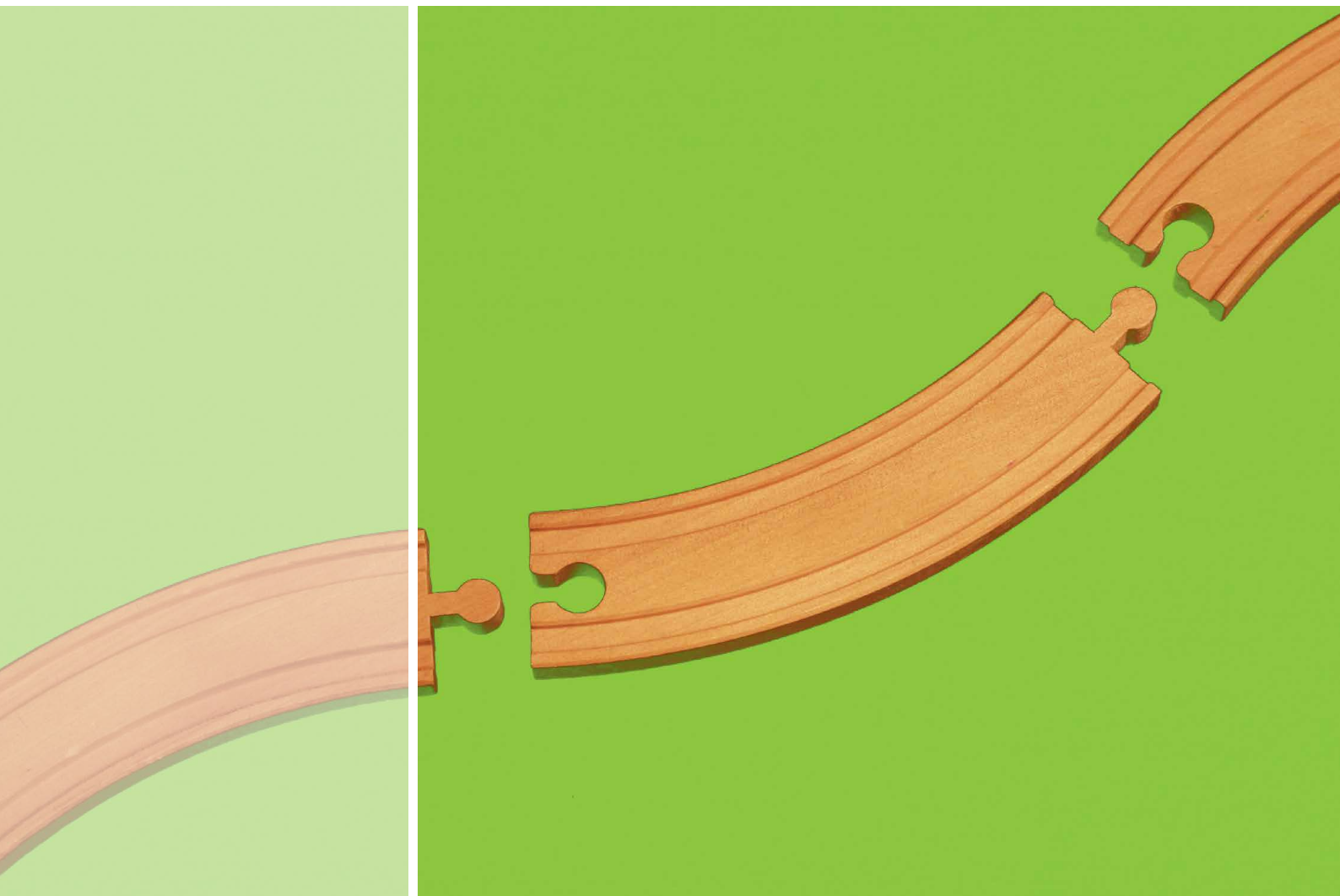

Utvärdering av den generella sänkningen av köttkontrollavgifterna **Har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna tillgodo?**

- Merparten av sänkningen av köttkontrollavgifterna har kommit primärproducenterna direkt tillgodo genom högre avräkningspris eller lägre slaktavgift.
- Den del av den sänkta köttkontrollavgiften som primärproducenterna inte fått direkt tillgodo kan de ha fått del av på annat sätt. Till exempel genom investeringar på slakterierna eller att sänkningen har finansierat en kommunikationskampanj.
- Att sänka avgiften för köttkontroll ser primärproducenterna som en viktig pusselbit för att öka framtidstron i näringarna.

Utvärdering av den generella sänkningen av köttkontrollavgifterna

Har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna tillgodo?

Den 23 februari 2012 fick Jordbruksverket i uppdrag av regeringen att utvärdera hur den från och med 2012 genomförda generella sänkningen av köttkontrollavgifterna har kommit primärproducenterna tillgodo och i vilken utsträckning reformen påverkar strukturförändringarna i primärproducentledet. I uppdraget ingick också att kartlägga vilka andra aktörer som eventuellt tagit del av reformens effekter. Jordbruksverket har vid genomförandet samrått med berörda branschorganisationer och med Livsmedelsverket.

Utredningsenheten

Författare

Joel Karlsson

Anna Wretling Clarin

Lars M Widell

Åsa Lannhard Öberg

Sammanfattning

År 2012 fick Livsmedelsverket 90 miljoner kr i anslag av regeringen för att sänka avgiften för den offentliga kontrollen vid godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar. Regeringen har även sedan år 2008 öronmärkt pengar av Livsmedelsverkets anslag för att sänka avgiften för den offentliga kontrollen och därigenom förbättra konkurrenskraften för mindre slakterier. Anslaget år 2012 var 12 miljoner kr. Livsmedelsverket slår samman båda anslagen för att finansiera sänkningen av köttkontrollavgifterna till slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Analysen vi har gjort visar att 98 miljoner kr av de totala anslagen på 102 miljoner kr har Livsmedelsverket använt med syftet att sänka köttkontrollavgifterna.

Resterande 4 miljoner kr har Livsmedelsverket använt för att på andra sätt sänka kostnaderna för den offentliga kontrollen. Mindre slakterier har fått större sänkning av avgiften per kg än de större slakterierna. Tamboskapslakterierna har tillsammans fått 84 procent av avgiftssänkningen. Fjäderfäslakterierna har fått 12 procent av den sänkta avgiften. Renslakterierna och vilthanteringsanläggningarna har fått 1,4 respektive 2,6 procent av sänkningen.

Merparten, beräknad till 81 miljoner kr, av de sänkta köttkontrollavgifterna har direkt överförts från slakterierna till primärproducenterna. Detta har skett genom högre avräkningspris, lägre slaktavgift eller genom att primärproducenterna själva driver slakterierna eller vilthanteringsanläggningarna och där endast slaktar egna djur.

Resterande cirka 17 miljoner kan ha kommit primärproducenterna tillgodo på något annat sätt. De slakterier som är medlemmar i Svensk Fågel har fått 9,1 miljoner kr i sänkt avgift. En större del av den sänkningen har Svensk Fågel använt till en kommunikationskampanj som uppfödare och slakterier tagit gemensamt beslut om. Den sänkta avgiften kan i övrigt ha kommit producenterna indirekt tillgodo genom att slakterier och vilthanteringsanläggningar har investerat i anläggningen vilket kan gynna de producenter som slaktar på slakterierna. Detta gäller både mindre och större slakterier. Det kan också handla om att den sänkta köttkontrollavgiften är avgörande för mindre slakterier för att hålla igång verksamheten.

Avräkningspriserna har enligt analysen inte påverkats utöver den ersättning som i vissa fall har betalats ut direkt till primärproducent. Alla slakterier och vilthanteringsanläggningar har fått sänkt kontrollavgift. Det är därför svårt att ta reda på hur avräkningspriserna hade utvecklats utan sänkningen. Vi har dock analyserat utvecklingen av avräkningspriserna (exklusive tillägg på grund av sänkningen) både före de sänkta avgifterna och efter. Vi kan inte visa att slakterierna har agerat på ett annat sätt än tidigare i sin prissättning.

Primärproducenter upplever den sänkta avgiften för köttkontroll som positiv. Att regeringen satsat pengar på att sänka avgiften för köttkontroll upplevs som en viktig signal till näringarna om att man vill ha en fortsatt djurproduktion i Sverige. Trots att sänkningen är liten i relation till avräkningspriset så påverkar den företagets lönsamhet positivt och beskrivs som en viktig pusselbit för att öka framtidstron i näringarna.

Det är för nära i tiden att se om den sänkta avgiften har haft någon betydelse för strukturförändringarna i primärproducent- och slakteriledet. Det är troligt att de sänkta köttkontrollavgifterna och den sänkta godkännandavgiften har betydelse för möjligheterna att starta och driva ett slakteri.

Innehåll

1 Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Vad innebär kommit tillgodo?	1
1.2	Metod	2
1.2.1	Utredningsarbetet.....	2
1.3	Avgränsning	4
2	Offentlig kontroll vid slakt	6
2.1	Vad innebär offentlig kontroll?	6
2.2	Den offentliga kontrollen är avgiftsfinansierad.....	7
2.2.1	Kontrolltiden bestämmer avgiftens storlek	7
2.3	Fler små anläggningar ger ökade kostnader.....	8
3	Generell sänkning av avgiften för den offentliga köttkontrollen	10
3.1	Så beräknas kontrollavgiften och sänkt köttkontrollavgift.....	10
3.1.1	Beslut om kontrollavgift och sänkt köttkontrollavgift	12
3.1.2	Information om sänkt köttkontrollavgift	12
3.2	Så här har Livsmedelsverket använt de 102 miljonerna.....	12
3.3	Fördelning av sänkt avgift till slakterierna.....	13
4	Slakterier och vilthanteringsanläggningar har hanterat den sänkta köttkontrollavgiften olika	16
4.1	Fördelning av sänkt köttkontrollavgift	16
4.2	Större tamboskapsslakterier.....	18
4.2.1	Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan slakterierna.....	18
4.2.2	Enkätundersökning.....	19
4.3	Mindre tamboskapsslakterier	20
4.3.1	Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan mindre slakterier	21
4.3.2	Enkätundersökning.....	22
4.4	Vilthanteringsanläggningar	24
4.4.1	Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan slakterierna.....	24
4.4.2	Enkätundersökning.....	25
4.5	Renslakterier.....	27
4.5.1	Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan renslakterierna..	27
4.5.2	Enkätundersökning.....	27
4.6	Fjäderfäslakterier	28
4.6.1	Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan slakterierna.....	28
4.7	De sänkta köttkontrollavgifterna kan ha påverkat avräkningspriserna på flera sätt	31

5	Primärproducenternas syn på om den sänkta köttkontrollavgiften kommit dem tillgodo	32
5.1	Sammanfattning av enkäterna.....	32
5.2	Branschorganisationernas svar på enkäten.....	34
5.2.1	Sveriges Nötköttsproducenter.....	34
5.2.2	Sveriges Grisföretagare.....	35
5.2.3	Sveriges Lammköttproducenter	35
5.2.4	Sveriges Mjölkbönder	36
5.2.5	Svensk Fågel	36
5.2.6	Rennäringen i Sverige.....	37
5.2.7	Svenska Jägareförbundet	38
6	Har de sänkta köttkontrollavgifterna påverkat strukturen?	40
6.1	Primärproducenter	41
6.1.1	Den sänkta avgiften förd vidare via högre avräkningspriser	42
6.1.2	Den sänkta avgiften förd vidare via efterfrågefrämjande aktivitet.....	42
6.2	Slakterier	43
6.2.1	Avskaffad godkännandavgift för mindre slakterier	44
6.2.2	Om den sänkta köttkontrollavgiften inte har kommit primärproducenten direkt tillgodo	44
7	Resultat och slutsatser	45
8	Källförteckning	49
9	Bilaga.....	51
9.1	Sänkt köttkontrollavgift för mindre slakterier.....	51
9.1.1	Fördelning av sänkta kontrollavgifter	51
9.2	Fördelning av sänkt köttkontrollavgift och kontrollavgift bland anläggningar som svarat eller inte svarat på enkäten.....	52
9.3	Metod för att se om den sänkta köttkontrollavgiften har påverkat avräkningspriserna på andra sätt	53
9.4	Bakgrundsstatistik slakterier	53
9.4.1	Slakten av gris	53
9.4.2	Slakten av nötkreatur	54
9.4.3	Slakten av får och lamm	56
9.4.4	Slakten av fjäderfä	56
9.4.5	Slakten av ren	57
9.4.6	Vilthanteringsanläggningar	59
9.5	Enkät och frågeformulär	61
9.5.1	Enkät till slakterier och vilthanteringsanläggningar	61
9.5.2	Frågor till branschorganisationer.....	63

1 Inledning

År 2012 fick Livsmedelsverket 90 miljoner kr i anslag av regeringen för att sänka kostnaden för den offentliga kontrollen vid godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Regeringen gav den 23 februari 2012 i uppdrag till Jordbruksverket att utvärdera hur denna sänkning kommit primärproducenterna tillgodo. Uppdraget i helhet lyder:

”Regeringen ger Statens Jordbruksverk i uppdrag att utvärdera hur den från och med 2012 genomförda generella nedsättningen av köttkontrollavgifterna har kommit primärproducenterna tillgodo. Utvärderingen bör avse åren närmast före och efter förändringen. I det fall nedsättningen inte kommit primärproducenterna till godo ska Jordbruksverket kartlägga vilka andra aktörer som tagit del av reformens effekter samt orsakerna till detta. I uppdraget ingår även att analysera i vilken utsträckning reformen påverkar strukturförändringarna i primärproducentledet.

Jordbruksverket ska samråda med berörda branschorganisationer och med Livsmedelsverket. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (landsbyggsdepartementet) senast den 1 juni 2013.”

Regeringen har sedan år 2008 öronmärkt pengar av Livsmedelsverkets anslag för att sänka avgiften för den offentliga kontrollen och därigenom förbättra konkurrenskraften för mindre slakterier. Hur mycket pengar som öronmärkts har varierat från år till år, men år 2012 uppgick anslaget till 12 miljoner kr.

Uppdraget till Jordbruksverket har komplicerats genom att Livsmedelsverket slår samman de båda anslagen när de beräknar sänkningen av köttkontrollavgifterna. Det har därmed inte varit möjligt att avgöra vilken del av sänkningen som kommer från vilket anslag, hur sänkningen har beräknats beskrivs i avsnitt 3.1. Vi har därför inte kunnat begränsa utvärderingen till anslaget för den generella sänkningen av köttkontrollavgifterna utan utvärderingen inkluderar också anslaget på 12 miljoner kr.

1.1 Vad innebär kommit tillgodo?

Vi har fått i uppdrag att utvärdera hur den från och med 2012 genomförda generella sänkningen av köttkontrollavgifterna har kommit *primärproducenterna tillgodo*. För att kunna analysera om sänkningen har kommit primärproducenterna tillgodo så måste vi först reda ut vad begreppet ”komma tillgodo” innebär.

Ska slakterierna betala ut sänkningen av köttkontrollavgifterna direkt till primärproducent eller kan de använda sänkningen för att investera i slakteriet på ett sätt som indirekt gynnar primärproducenter? Det framkom i vår enkätundersökning att många slakterier inte har fått någon information om hur de ska använda sänkningen av köttkontrollavgifterna. Osäkerheten kring användningen är framförallt tydlig hos de mindre slakterierna. Flera av de mindre slakterierna har i enkätundersökningen angett att de ha använt sänkningen år 2012 på samma sätt som den sänkning som riktats till mindre slakterier sedan 2008. De anger att det inte har funnits någon information om att de skulle använda sänkningen på annat sätt

år 2012. Kött och charkföretagen (KCF) har varit tydliga med att deras medlemslakterier ska betala ut sänkningen direkt till primärproducenten. Vi kan också se, utifrån enkätundersökningen, att flera av de större slakterierna har valt att göra på samma sätt som KCF:s medlemslakterier. Den sänkningen av köttkontrollavgifterna som slakterier anslutna till Svensk Fågel har fått har inte betalats ut direkt till primärproducenten. Istället har uppfödare och slakterier anslutna till Svensk Fågel gemensamt beslutat att en del av sänkningen ska användas till att finansiera en kommunikationskampanj.

Vi kommer framöver att skilja på om sänkningen har kommit primärproducenterna direkt tillgodo eller inte direkt tillgodo. Att den har kommit producenterna *direkt tillgodo* innebär att sänkningen har förts vidare:

- direkt via avräkning,
- genom sänkt slaktavgift (detta gäller om primärproducenten själv anlitar legoslakt alternativt om slakteriet legoslaktar åt ett annat slakteri och sänkningen förs vidare till primärproducenten),
- genom att primärproducenterna själva driver slakterierna eller vilthanteringsanläggningarna och där endast slaktar egna djur.

Att sänkningen inte kommit primärproducenterna direkt tillgodo innebär att den sänkta avgiften inte har kommit dem tillgodo på ovan nämnda vis. Däremot kan det vara på så vis att den sänkta avgiften har kommit producenterna indirekt tillgodo genom till exempel att slakterier investerar, att slakterier har möjlighet att hålla verksamheten igång med mera.

1.2 Metod

1.2.1 Utredningsarbetet

Utredningens syfte är att utvärdera hur sänkningen av köttkontrollavgifterna har kommit primärproducenterna tillgodo och, om den inte kommit dem tillgodo, att utreda var sänkningen hamnat. För att kunna utvärdera detta så har vi kontaktat slakterier, vilthanteringsanläggningar, primärproducenter och andra organisationer.

I början av utredningsarbetet träffade vi representanter från Livsmedelsverket¹ i syfte att diskutera utformning och fördelning av sänkningen av köttkontrollavgifterna. Vi träffade också representanter från Kött och charkföretagen² (KCF) och Svensk Fågel³ för att diskutera hur de hanterat sänkningen. Under utredningens gång har vi även haft en referensgrupp bestående av representanter från Livsmedelsverket, KCF, Svensk Fågel, Småskaliga slakteriers förening och Dalsjöfors slakteri. Referensgruppen har fungerat som bollplank under utredningsarbetet.

För att få en bild av hur slakterier och vilthanteringsanläggningar har hanterat sänkningen av köttkontrollavgifterna så har vi skickat ut en enkät till de anläggningar som fått del av sänkningen. Vi har även kontaktat branschorganisationer för

1 Möte med representanter från Livsmedelsverket den 11 oktober 2012 i Uppsala.

2 Möte med representanter för KCF den 24 oktober 2012 i Stockholm.

3 Möte med representanter för Svensk Fågel den 25 oktober 2012 i Stockholm.

att få deras bild av sänkningen och för att höra om de anser att sänkningen kommit deras medlemmar tillgodo. För mer information om enkäterna, se avsnitt 1.2.2. Utifrån enkätsvaren och övriga underlag har vi sedan i huvudsak kunnat svara på frågan hur den generella sänkningen av kontrollavgiften har kommit primärproducenterna tillgodo.

Vi har analyserat avräkningspriserna både före sänkningen av köttkontrollavgiften och efter. Detta har vi gjort för att se om sänkningen har påverkat avräkningspriserna. De avräkningspriser vi har analyserat har varit priser exklusive tillägg på grund av sänkningen. Detta gör vi för tre köttslag: nöt, lamm och gris. Det vill säga vi analyserar om den sänkta avgiften har påverkat avräkningspriserna på andra sätt än att den betalats ut direkt via avräkning.

Vi skickade ut utvärderingen till referensgruppen och till branschorganisationer för synpunkter den 6 maj 2013.

1.2.1.1 Slakterier och vilthanteringsanläggningar

Vi har skickat en enkät till samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar som fick en avgiftssänkning av köttkontrollen år 2012. Enkäten har gett oss en bild av hur anläggningarna har hanterat och använt sänkningen. Vi skickade enkäten den 2 februari 2013. Enkäten har skickats till samtliga slakterier och anläggningar inom kategorierna tamboskaps- och renslakterier samt vilthanteringsanläggningar som inte avvecklades eller ändrade företagsform under 2012. Vi har anpassat enkäten utifrån de förutsättningar som finns inom varje kategori av slakteri, till exempel så skiljer sig frågorna vi ställer mellan slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Totalt skickade vi ut 164 enkäter till 25 större tamboskapsslakterier, 63 mindre tamboskapsslakterier, 17 renslakterier och 59 vilthanteringsanläggningar. En påminnelse gick ut den 6 mars 2013 till alla slakterier som inte svarat på enkäten innan senaste svarsdatum. I slutet av mars kontaktade vi, per telefon, de slakterier och anläggningar som inte svarat på enkäten och som hade fått en relativ stor del av sänkningen.

Vi skickade ingen enkät till fjäderfäslakterier av huvudsakligen tre anledningar. 1) Medlemmarna i Svensk Fågel (slakterier och uppfödare) har gemensamt beslutat att använda en större del av sänkningen till en kommunikationskampanj. 2) Svensk Fågel står för cirka 99 procent av den totala kycklingproduktionen i Sverige och 3) Svensk Fågel har fått cirka 77,5 procent av den totala sänkningen av köttkontrollavgifterna som gått till fjäderfäslakten. Resterande del av sänkningen har gått till slakterier som står för en liten del av den totala slakten, det vill säga relativt små slakterier. Vi har istället satsat resurser på den slakt där det var osäkert om och hur sänkningen betalats ut direkt till primärproducent.

I avsnitt 4 sammanställer vi svaren från enkätundersökningen till slakterier och vilthanteringsanläggningar och i bilaga 9.5 finns enkäten som helhet.

Svarsfrekvensen i enkätundersökningen uppgick till 92 procent för större tamboskapsslakterier, 56 procent för mindre tamboskapsslakterier, 27 procent för renslakterier och 51 procent för vilthanteringsanläggningar. Vi bedömer svarsfrekvensen som mycket god för större tamboskapsslakterier och god för mindre tamboskapsslakterier och vilthanteringsanläggningar. Svarfrekvensen för ren-

slakterier är låg och gör därmed bedömningarna för denna kategori osäkra. De som svarat har dessutom generellt en representativ fördelning av sänkningen. Slakterier som har fått en relativt låg del av sänkningen är något över-reprecenterade i enkätsvaren för mindre tamboskaps-slakterier och vilthanteringsanläggningar, se tabell 14 (bilaga 9.2). Beräkningarna om hur sänkningen har använts, viktas därför utifrån information om svarsfrekvensen inom olika kvartiler av sänkningen.

1.2.1.2 Primärproducenter

Vi tog kontakt med branschorganisationer för att få en bild av hur primärproducenterna ser på hanteringen av sänkningen av köttkontrollavgiften och om de anser att denna har kommit dem tillgodo. Branschorganisationerna har fått svara på några frågor om sänkningen som rör information, utbetalning, utveckling av avräkningspris och hur sänkningen påverkat branschen. Att branschorganisationerna har fått företrädare sina medlemmar beror på att tiden för uppdraget har varit för knapp för att vända sig till enskilda primärproducenter. Organisationerna har därför istället hjälpt till att ge oss en enhetlig bild utifrån sina medlemmars perspektiv.

Vi skickade ut frågeformuläret den 30 januari och den 4 februari 2013. I några organisationer har det varit svårt att få en kontaktperson som har kunnat sammanställa svaren från medlemmarna och därför har vi skickat ut flera påminnelser. I 9.5.2 finns frågeformuläret i sin helhet.

De branschorganisationer som har svarat på våra frågor är de vi skickat ut frågorna till. I avsnitt 5 har vi sammanställt de svar vi har fått från organisationerna. Vi har sammanställt svar från Sveriges Nötköttsproducenter, Sveriges Grisföretagare, Sveriges Lammköttsproducenter, Sveriges Mjölkbönder, Svensk Fågel och Svenska Jägareförbundet. Vi har också fått ett svar från rennäringen och det är en företrädare för näringen som har svarat på frågorna.

1.3 Avgränsning

Utvärderingen bygger på det material som vi fått från Livsmedelsverket och olika organisationer. Utvärderingen bygger också på de enkätsvar vi har fått från slakterier och vilthanteringsanläggningar och på de svar vi har fått från primärproducenterna.

Vi utgår ifrån att ett slakteri som i sitt enkätsvar angett att det har betalat ut hela sänkningen av köttkontrollavgifterna via högre avräkningspris verkligen har gjort så. Vi gör en viss kontroll av underlaget eftersom utredningen följer sänkningen från Livsmedelsverket till primärproducent. De generella intrycken av hur sänkningen har hanterats och om den kommit primärproducenten tillgodo överensstämmer i alla led från Livsmedelsverket till primärproducent.

Alla godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar har fått en sänkt köttkontrollavgift. Vi vet därför inte vad som hade hänt med till exempel avräkningspriserna om slakterier och vilthanteringsanläggningar inte hade fått sänkta avgifter. Utan en väldefinierad kontrollgrupp är det mycket svårt att med säkerhet ta reda på vad utfallet hade varit om inte regeringen hade avsatt pengar för att sänka kontrollavgifterna. Eftersom det inte finns någon väldefinierad kontroll-

grupp så avgränsar vi utredningen till det observerade utfallet, av till exempel avräkningspriserna.

En annan konsekvens av att det inte finns någon väldefinierad kontrollgrupp är att vi inte kan värdera de olika sätt som sänkningen kan komma primärproducenterna tillgodo utifrån effekter på kort- och långsikt. Om sänkningen till exempel överförs direkt till primärproducent eller investeras i slakteriet har betydelse för vilka effekter som kan uppstå på kort-och långsikt.

Den generella sänkningen av köttkontrollavgiften genomfördes 2012 och det är därför svårt att redan nu se hur denna har påverkar strukturförändringarna i primärproducentledet. En analys av hur sänkningen av köttkontrollavgifterna har påverkat strukturförändringar i primärproducentledet försvåras också av att det inte finns någon väldefinierad kontrollgrupp, som nämnts ovan. Vi vet inte vad som hänt med strukturförändringarna om slakterierna och vilthanteringsanläggningar inte hade fått sänkt köttkontrollavgift. Vi har därför främst analyserat avgiftssänkningens påverkan på strukturen i primärproducentledet utifrån ett teoretiskt resonemang. En komplettering av resonemangen har gjorts med utgångspunkt i intervjuer med branschorganisationer och slakterier.

2 Offentlig kontroll vid slakt

2.1 Vad innebär offentlig kontroll?

Kontroll av levande djur och slaktkroppar görs vid all slakt där köttet ska släppas ut på marknaden. I Sverige är det Livsmedelsverket som är den centrala behöriga myndigheten för livsmedelskontroll och som bland annat har kontrollansvaret för slakterier, styckningsanläggningar samt större köttprodukt- och köttberedningsanläggningar.

Livsmedelsverket gör offentlig kontroll på landets samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar. En vilthanteringsanläggning är en anläggning där vilt och kött från nedlagt vilt bereds innan det släpps ut på marknaden (i enlighet med förordning (EG) nr 853/2004). Officiella veterinärer och officiella assistenter gör kontroller i samband med slakt enligt förordning (EG) nr 854/2004 om kontroll av animaliska livsmedel. Kontrollerna omfattar 1) besiktning av det levande djuret före slakt, 2) besiktning av kropp och inälvor efter slakt och 3) kontroll av information från livsmedelskedjan⁴:

1) Besiktning före slakt ska säkra att det endast är friska djur som slaktas och att de inte visar tecken på sjukdomar som har betydelse för människors och djurs hälsa. Syftet med besiktningen är att:

- kontrollera djurskydd och djurhälsa, det vill säga att djuren hanteras väl i samband med slakt, vid transport eller hos primärproducenten,
- övervaka smittskyddet (övervakning av epizootier),
- kontrollera att djuren inte visar tecken på sjukdom som kan överföras till människor (zoonoser).

2) Besiktning efter slakt innebär att slaktkroppen och de inre organen från vart och ett av de djur som har slaktats granskas, palperas och anskärs i enlighet med regelverket. Besiktningens syfte är att upptäcka sjukdomar eller andra avvikelser som har betydelse för människors och djurs hälsa.

3) Officiella veterinärer och officiella assistenter samt inspektörer kontrollerar att livsmedelsföretagaren i sin verksamhet uppfyller kraven på livsmedelssäkerhet, redlighet, spårbarhet och hantering av biprodukter/livsmedelsavfall, inklusive så kallat specificerat riskmaterial (SRM⁵). Vid kontroll av livsmedelssäkerhet kontrollerar Livsmedelsverket företagets rutiner för rengöring, skadedjursbekämpning, vattenkvalitet, personlig hygien, temperaturstyrning, personalutbildning, underhåll av lokaler och utrustning samt den HACCP-baserade egenkontrollen.

Officiell veterinär måste besikta djuren före slakt och besiktningen efter slakt ska utföras av antingen officiell veterinär eller av officiell assistent. Vid fjäderfä-slakterier får besiktning efter slakt lämnas över till företagsanställda besiktningsbiträden, under förutsättning att den officiella veterinären är på plats så länge besiktningen pågår⁶. För vilthanteringsanläggningar gäller att jägare med särskild

4 Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

5 Specificerat riskmaterial, bland annat hjärna, ryggmärg, ryggrad och vissa inälvor från nötkreatur, får och getter över en viss ålder ska avlägsnas i godkända slakterier och styckningsanläggningar.

6 I enlighet med förordning (EG) nr 854/2004.

utbildning kan göra en första undersökning av viltet innan det lämnas till en anläggning. Resultatet av undersökningen ska ges till den officiella veterinären som gör den slutliga besiktningen efter slakt och kontrollmärkning.⁷

2.2 Den offentliga kontrollen är avgiftsfinansierad

Livsmedelsverket är skyldig att bemanna kontrollen vid slakterierna då de väljer att slakta, oavsett när slakten äger rum, enligt förordning (EG) nr 854/2004 om kontroll av animaliska livsmedel. Vid större slakterier har Livsmedelsverket fast bemanning av officiell veterinär och officiell assistent. Vid mindre slakterier så åker veterinär och/eller assistent ut när slakterier ska slakta. Arbetsuppgifterna och närvaron inom den avgiftsfinansierade verksamheten med offentlig kontroll regleras i förordning (EG) nr 854/2004 om kontroll av animaliska livsmedel.

Att verksamheten är avgiftsfinansierad innebär att avgifterna ska beräknas så att Livsmedelsverkets verksamhet får full kostnadstäckning (enligt 5 § i förordning nr 1992:191). Intäkterna ska motsvara de kostnader som direkt eller indirekt kan föras till den avgiftsbelagda verksamheten.

Timtaxan beräknas i budgetarbetet utifrån uppskattat antal kontrolltimmar och ett antagande om verksamheten utifrån företagens lämnade uppgifter. Livsmedelsverket ser fortlöpande över taxan för att få full kostnadstäckning. Taxan ska beslutas och beräknas så att principen om tillräckliga finansiella resurser för kontrollen beaktas. Enligt VI förordning (EG) nr 882/2004 ska följande kriterier ligga till grund för beräkning av avgifter:

- löner till personalen som medverkar i offentlig kontroll. Medverkande personal inkluderar även administrativ personal och chefer,
- kostnader för den personal som medverkar vid offentlig kontroll, inklusive kostnader för utrymmen, verktyg, utrustning, utbildning, resor och andra tillhörande kostnader,
- kostnader för provtagning och laboratorieanalyser.

Timtaxan ska ge en finansiering som möjliggör att:

- upprätthålla ett system för styrning, stöd och uppföljning,
- utföra en operativ kontroll som är effektiv och ändamålsenlig,
- skaffa, upprätthålla eller utveckla rätt kompetens på myndigheten.

2.2.1 Kontrolltiden bestämmer avgiftens storlek

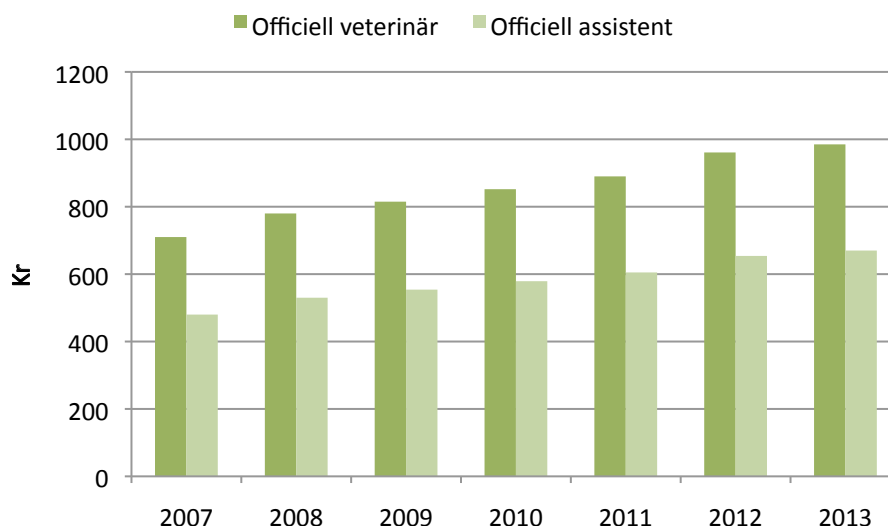
I Sverige har den offentliga kontrollen sedan länge finansierats med avgifter som har beräknats utifrån faktisk tidsåtgång för kontrollen. Det innebär att avgiften beräknas genom att multiplicera den fastställda avgiftstaxan med den beräknade tidsåtgången, det vill säga antal timmar för kontrollverksamheten (exklusive restid).⁸ Livsmedelsverket använder de uppgifter som företaget lämnar in för att beräkna kontrolltimmar och resursbehov för kontrollen. Uppgifterna består av planeringssiffror för slakten, antal band, bandhastighet, scheman med mera. I figur 1 visas den timtaxa för planerad offentlig kontroll som Livsmedelsverket har tagit

⁷ Livsmedelsverket, Jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt.

⁸ Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

ut mellan 2007 till 2013. År 2012 var timtaxan satt till 961 kr, en ökning med åtta procent jämfört med år 2011. I år är timtaxan satt till 985 kr, vilket innebär en ökning med cirka 2,5 procent jämfört med 2012. Timtaxan för köttbesiktning vid större slakterier med fast bemanning av officiell assistent är lägre.

Utöver avgift för normal offentlig kontroll kan Livsmedelsverket ta ut avgift för extra offentlig kontroll (enligt art. 28 i (EG) nr 882/2004). Extra kontroll innebär kontroller som är föranledda av misstanke om eller uppföljning av bristande efterlevnad av lagstiftning.

Figur 1. Timtaxor för offentlig planerad kontroll år 2007-2013 för officiella veterinärer och för köttbesiktning vid större slakteri med fast bemanning av officiell assistent, kr

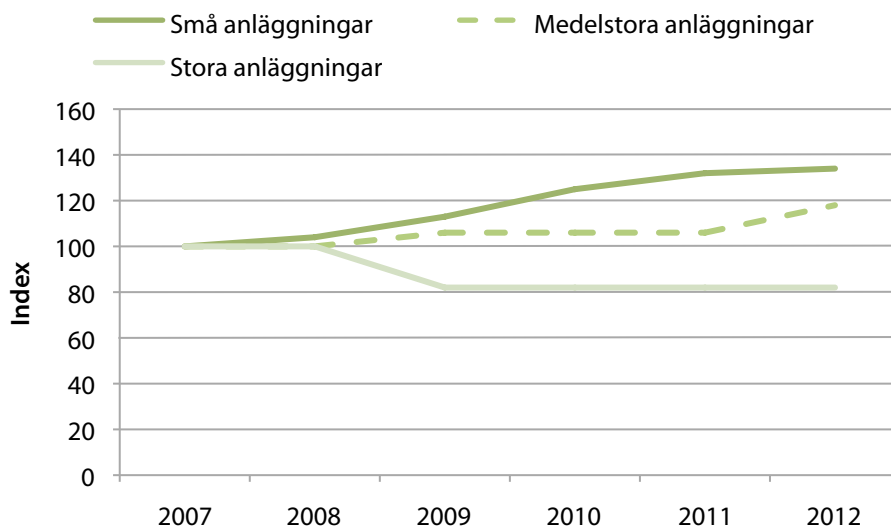
Källa: Livsmedelsverket

2.3 Fler små anläggningar ger ökade kostnader

Slakterierna och vilthanteringsanläggningarna är spridda över hela landet och i september förra året fanns det totalt 185 slakterier och vilthanteringsanläggningar. Anläggningarna kan delas in i stora, medelstora och små efter hur mycket som slaktas på anläggningen per år och år 2012 fanns det:

- 14 stora anläggningar som slaktar mer än 10 000 ton per år,
- 20 medelstora anläggningar som slaktar mellan 1 000 – 10 000 ton per år,
- 151 små anläggningar som slaktar mindre än 1 000 ton per år.

Det är tydligt att det sker en strukturförändring inom slakteribranschen. Små anläggningar ökar i antal. Figur 2 visar att de små slakterierna och vilthanteringsanläggningarna har ökat från 113 till 151 stycken mellan 2007 och 2012, en ökning med 34 procent. De stora slakterierna, som slaktar mer än 10 000 ton per år, har däremot minskat med tre anläggningar under samma tidsperiod. För mer information om strukturen inom slakteribranschen, se bilaga 9.4.

Figur 2. Utveckling av antalet slakterier och vilthanteringsanläggningar^a, index (år 2007-2012)

^a Små anläggningar, slaktad vikt mindre än 1 000 ton per år. Medelstora anläggningar, slaktad vikt 1000-10 000 ton per år. Stora anläggningar, slaktad vikt mer än 10 000 ton per år. Det är Livsmedelsverkets indelning av anläggningar som används i figuren.

Källa: Livsmedelsverket (egen bearbetning)

Tabell 1 visar utvecklingen av Livsmedelsverkets kontrolltid på små, medelstora och stora anläggningar år 2007 till 2012. Eftersom de mindre anläggningarna blir fler och eftersom slakten ökar på flera mindre anläggningar så ger detta en ökad kostnad för restid och fler kontrolltimmar vid anläggningar⁹. Detta är den huvudsakliga anledningen till att kontrolltiden för de mindre anläggningarna ökar medan den totala kontrolltiden överlag minskar. Den sammanlagda kontrolltiden för offentlig kontroll uppgick år 2012 till cirka 205 300 timmar.

Tabell 1 Kontrolltid på slakterier och vilthanteringsanläggningar 2007-2012, timmar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Små anläggningar ^a	8 278	10 556	13 507	17 726	18 602	19 699
Medelstora anläggningar ^b	33 503	30 368	35 160	36 567	34 697	37 004
Stora anläggningar ^c	177 830	173 315	166 371	168 807	166 017	148 617
Total kontrolltid	219 611	214 239	215 038	223 100	219 316	205 320

^a Slaktad vikt, mindre än 1 000 ton per år.

^b Slaktad vikt 1 000 till 10 000 ton per år.

^c Slaktad vikt, mer än 10 000 ton per år.

Källa: Livsmedelsverket

3 Generell sänkning av avgiften för den offentliga köttkontrollen

År 2012 fick Livsmedelsverket 90 miljoner kr i anslag av regeringen för att sänka avgiften för den offentliga kontrollen vid godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar. Med anslaget ville regeringen stärka livsmedelsföretagarnas konkurrenskraft.¹⁰

Sedan 2008 har regeringen öronmärkt pengar av Livsmedelsverkets anslag för att sänka köttkontrollavgiften vid mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar, se bilaga 9.1. Anslagets storlek har varierat från år till år och syftet med anslaget har varit att stärka den svenska livsmedelssektorn och på så vis förbättra konkurrenskraften för särskilt mindre livsmedelsföretag.

Enligt Livsmedelsverkets regleringsbrev¹¹ för budgetåret 2012 ska:

- 90 miljoner av anslaget användas för att täcka delar av kostnaderna i den offentliga kontrollen av slakteri- och vilthanteringsanläggningar,
- 12 miljoner av anslaget användas för att täcka delar av kostnaderna i den offentliga kontrollen vid *mindre* slakteri- och vilthanteringsanläggningar.

Sammanlagt ska Livsmedelsverket använda 102 miljoner kr för att bekosta delar av kostnaderna för den offentliga kontrollen som görs vid slakterier i enlighet med förordning (EG) nr 854/2004, se avsnitt 2. I den sänkta köttkontrollavgiften ingår inte:

- avgiften för kontroll av integrerad verksamhet (till exempel styckning, malning av kött, tillverkning av köttprodukter) som provtagning, revision och inspektion,
- avgift för övertid och avgift för kontrollprogram som debiteras särskilt utifrån volym. För dessa kontroller ska företagen betala full avgift¹².

Anslaget för att sänka avgiften för köttkontrollen för mindre slakterier, 12 miljoner kr, har Livsmedelsverket fördelat ut till samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar, se bilaga 9.1.

Förutom att täcka delar av den generella avgiften för köttkontrollen som beskrivs ovan så har Livsmedelsverket även valt att använda anslaget till att ta bort godkännandavgiften för anläggningar som slaktar mindre än 1 000 ton. Sänkningen av hela godkännandavgiften infördes år 2008, se bilaga 9.1.

3.1 Så beräknas kontrollavgiften och sänkt köttkontrollavgift

Livsmedelsverket beräknar den sänkta avgiften för köttkontroll per slakteri och anläggning enligt en djurbaserad modell.¹³ Modellen infördes år 2012 och ersatte

¹⁰ Finansdepartementet, Budgetproposition för år 2012, Prop. 2011/12:1.

¹¹ Regeringen (2011), Regleringsbrev för Livsmedelsverket (L2012/3395).

¹² Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

¹³ Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

en timbaserad modell där företagen betalade en avgift för den faktiska tidsåtgången för kontrollen. Den djurbaserade modellen innebär att företagen betalar en avgift per slaktat djur. Avgiften skiljer sig åt beroende på vilket djurslag som slaktas, se tabell 2. För att beräkna avgiften relaterad till EU:s minimiavgift har 1 euro satts till 10 kronor av Livsmedelsverket.¹⁴ Företagens avgift får inte vara mindre än EU:s minimiavgift och enligt Livsmedelsverket så innebär kursen de valt en liten risk för detta.¹⁵

Sänkningen av köttkontrollavgiften, för ett givet slakteri, beräknas genom att subtrahera avgiften beräknad enligt den djurbaserade modellen från avgiften beräknad enligt den timbaserade modellen.

Tabell 2. Avgift per djurslag år 2012

Djurslag	Minimiavgift i euro	Avgift i kr
Nöt (inkl. bison och vattenbuffel)	5	50
Kalv	2	20
Hovdjur	3	30
Gris	1	10
Får/lamm/get	0,25	2,5
Ren	0,5	5
Struts	3	30
Slaktkyckling/Broilermammor/Höns	0,005	0,05
Ankor/Gäss	0,01	0,1
Kalkoner	0,025	0,25
Vilt, Vildsvin	1,5	15
Vilt, Idisslare	0,5	5
Vilt, Hardjur	0,01	0,1
Vilt, Fågel	0,005	0,05
Kanin	0,005	0,05

Källa: Livsmedelsverket

Enligt Livsmedelsverket så medför en djurbaserad modell att alla företag betalar solidariskt för varandras eventuella ineffektivitet i förhållande till kontrollen. Det innebär också att företag som har en effektiv verksamhet i förhållande till kontrollen inte har fördel av detta. Modellen gör att tröskeleffekter uppstår mellan anläggningar med produktion över och under 200 ton per år¹⁶, men dessa blir mindre med en djurbaserad modell än en tidsbaserad:

- företag med en produktion upp till 200 ton betalar EU:s minimiavgift,
- företag med en produktion över 200 ton betalade 1,14 gånger EU:s minimiavgift år 2012.

Att avgiften skiljer sig beroende på anläggningens slaktvolym beror på att Livsmedelsverket har bedömt att företag med årlig slakt under 200 ton inte ska betala mer än tidigare på grund av anslagsmedlen och den nya modellen. Det är inte möjligt att avgöra om sänkningen kommer från de 90 eller de 12 miljoner kr i

¹⁴ Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

¹⁵ Livsmedelsverket, Årsredovisning 2012.

¹⁶ Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

anslaget. År 2013 har Livsmedelsverket ändrat faktorn för företagen med en årlig slakt över 200 ton. De betalar nu istället 1,18 gånger EU:s minimiavgift. Förändringen mellan 2012 och 2013 beror enligt Livsmedelsverket på oförändrade anslagsmedel och minskad produktion. Faktorn 1,18 är beräknad på ungefär samma kostnadsmassa som faktorn 1,14.¹⁷

3.1.1 Beslut om kontrollavgift och sänkt köttkontrollavgift

Hur stor köttkontrollavgiften är baseras på årliga beslut utifrån de uppgifter som företaget lämnar till Livsmedelsverket eller uppgifter som Livsmedelsverket har om anläggningen. Livsmedelsverket fattar besluten om avgift i början av året och företagen faktureras en till fyra gånger om året, beroende på avgiftens storlek.¹⁸ På grund av bland annat att Livsmedelsverket införde en ny modell för att beräkna avgiften kom avgiftbeslutet senare än vanligt 2012.

Om företagets produktion inte stämmer med de planeringssiffror som företaget lämnat in till Livsmedelsverket så finns det möjlighet att justera avgiften. Ett företag som till exempel minskar sin produktion kan få sin avgift nedjusterad. Då krävs det att Livsmedelsverket kan anpassa sin bemanning och därmed minska kostnaden för kontrollen. Om företaget ökar sin produktion och har ett kontinuerligt ökat behov av resurser för kontroll kan företaget lämna nya uppgifter och få ett justerat beslut om avgift för den årliga kontrollen.

3.1.2 Information om sänkt köttkontrollavgift

Livsmedelsverket har på olika sätt informerat slakterier och vilthanteringsanläggningar om sänkningen av avgiften för köttkontroll:¹⁹

- vid branschmöten,
- på webben,
- i avgiftsbesluten där sänkningen för det enskilda företaget framgår och med hänvisning till information på webben.

I Livsmedelsverkets årliga avgiftsbeslut ska det bland annat framgå hur stor den totala avgiften är före sänkning och även hur stor den sänkta avgiften är. Detta för att tydliggöra för varje företag hur stor kostnaden för kontrollen är utan sänkning²⁰.

I informationen på webben finns hänvisning till proposition 2010/11:1 som redogör för anslaget på 12 miljoner kr och proposition 2011/12:1 som redogör för anslaget på 90 miljoner kr.

3.2 Så här har Livsmedelsverket använt de 102 miljonerna

Livsmedelsverket fick 102 miljoner kr i anslag av regeringen år 2012 för att sänka kostnaderna i den offentliga kontrollen av slakterier och vilthanteringsanläggningar.

¹⁷ Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

¹⁸ Livsmedelsverket (2012).

¹⁹ Livsmedelsverket, Karin Hendelberg, mejl 2013-04-08.

²⁰ Livsmedelsverket, PM 2012-01-16.

Livsmedelsverket har använt den största delen av anslagen för att sänka köttkontrollavgifterna år 2012. Den del av anslaget som inte har använts för att sänka den årliga kontrollavgiften har Livsmedelsverket använt för att sänka godkännandeavgiften för anläggningar som slaktar mindre än 1 000 ton. Resterande del, en mindre del, har Livsmedelsverket använt för att täcka kostnader, till exempel resekostnader²¹. Enligt Livsmedelsverket²² har denna del inte fördelats ut till slakterierna eftersom det inte är möjligt att i början av året exakt uppskatta var, när, och hur många djur som kommer att slaktas under året. På liknande sätt är det svårt att uppskatta storleken på godkännandeavgiften. Denna del kommer därför inte att användas för att sänka avgiften under 2013 utan används för att täcka kostnader och därmed påverka kommande års timtaxa²³. Så här Livsmedelsverket fördelat de 102 miljoner kr:

- 98 027 674 kr har använts för att sänka avgiften för köttkontroll på godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar,
- 918 000 kr har använts för att sänka godkännandeavgiften för anläggningar som slaktar upp till 1 000 ton,
- 3 054 326 kr har använts för att täcka kostnader, exempelvis resekostnader.

Tabell 3 visar hur Livsmedelsverket har använt anslaget i sin årsredovisning 2012.²⁴

Tabell 3. Anslag för kostnadstäckning, sänkning av avgift för köttkontroll, år 2012

	2012
Täckning för anläggningar som producerar över 200 ton	89 141 000
Täckning för anläggningar som producerar upp till 200 ton	9 805 000
Täckning av delar av kostnaderna, t.ex. resekostnader	3 054 000
Summa	102 000 000

Källa: Livsmedelsverket (årsredovisning 2012)

3.3 Fördelning av sänkt avgift till slakterierna

Sammanlagt har 185 slakterier och vilthanteringsanläggningar fått 98 027 674 kr i sänkt köttkontrollavgift vid slakt år 2012.

Den största delen av sänkningen har gått till större bemannade tamboskapsslakterier, motsvarande cirka 74 procent. Att de är bemannade innebär att Livsmedelsverket har personal närvarande på slakterierna under hela slakten då besiktning såväl före som efter slakt sker kontinuerligt. Vid 66 mindre tamboskapsslakterier där man inte har kontinuerlig intransport av djur och/eller där köttbesiktningen kan ske i kylrum har Livsmedelverket inte personal på plats under hela slakten. Dessa har tillsammans fått cirka tio procent av sänkningen. Flera av slakterierna inom denna grupp slaktar få djur per år, ibland några enstaka djur, men i denna grupp finns också slakterier som är större i storleken. I genomsnitt slaktades under 2012 cirka 1 600 djur per slakteri i denna grupp.²⁵

21 Livsmedelsverkets årsredovisning 2012.

22 Livsmedelsverket, Karin Hendelberg, mejl 2013-05-15.

23 Livsmedelsverket, Karin Hendelberg, mejl 2013-04-08.

24 Livsmedelsverket, årsredovisning 2012.

25 Jordbruksverket, slaktstatistik.

Fjäderfäslakterierna fick tillsammans 12 procent av sänkningen och det är även där de större slakterierna som fått störst del av sänkningen, se tabell 4.

Renslakterier fick 1,4 procent av sänkningen av avgiften för köttkontroll och vilt-hanteringsanläggningarna fick tillsammans 2,6 procent av sänkningen. Både renslakterierna och vilthanteringsanläggningarna är mindre i den mening att de flesta anläggningarna inte slaktar kontinuerligt över året och inga större volymer.

Tabell 4. Sänkning av kostnad för offentlig kontroll vid slakterier och vilthanteringsanläggningar^a år 2012, kr

	Antal	Sänkning, kr	Andel (%)
Tamboskap	92	82 271 040	84
Större	26	72 021 618	74
Mindre	66	10 249 422	10
Fjäderfä	18	11 754 588	12
Större	9	10 808 837	11
Mindre	9	945 751	1
Renslakterier	12	1 406 886	1,4
Vilthanteringsanläggningar	63	2 595 160	2,6
Summa	185	98 027 674	100

^a Slakterier och vilthanteringsanläggningar kan hantera olika djurslag men redovisas i tabellen endast som anläggning av en viss typ.

Källa: Livsmedelsverket

Den totala sänkningen av köttkontrollavgiften på ungefär 98 miljoner kr motsvarar drygt 16 procent av det totala rörelseresultatet efter av- och nedskrivningar år 2011 för de slakterier och köttvaruindustrier som klassas inom grupp 10.1 i svensk näringsgrensindelning (SNI). Den totala nettoomsättningen däremot för samma grupp företag och år var drygt 36 miljarder kr (vilket ger att sänkningen motsvarar mindre än en halv procent av nettoomsättningen).²⁶

Det är även intressant i sammanhanget att resonera kring hur stor sänkningen av köttkontrollavgiften är i förhållande till slaktvolym. Sänkningen av köttkontrollavgifterna på de större slakterierna som slaktar tamboskap motsvarar till exempel 0,115–0,895 kr per kg i slaktvolym beroende på hur stor sänkning slakteriet har fått. Som siffrorna visar så är spridningen stor mellan de olika slakterierna. Sänkningen som slakterierna har fått från Livsmedelsverket skiljer sig åt beroende på hur stor skillnaden är mellan den faktiska kostnaden och den avgift slakterierna betalat för köttkontroll, se avsnitt 3.1. Större slakterier har en relativt låg faktisk kostnaden per djur för kontrollen eftersom de har högre slaktvolym, vilket då innebär mindre tid per kg slaktad vikt. Mindre slakterier har fått en större sänkning av köttkontrollavgifterna i relation till slaktvikt. Sänkningen per kg slaktad vikt är högre.

Hur den sänkta köttkontrollavgiften har fördelats inom de olika kategorierna (tamboskap, fjäderfä, ren och vilt) av beskriver vi i avsnitt 5.

Tabell 5 visar hur sänkningen av köttkontrollavgifterna har fördelats mellan olika

²⁶ 2011 är det senaste tillgängliga år för data på rörelseresultat och nettoomsättning från SCB.

anläggningar efter slaktad vikt. Anläggningar som slaktar mer än 10 000 ton per år fick cirka 60 procent av sänkningen och det stämmer väl med de uppgifter vi visade tidigare om att det är de större bemannade slakterierna som fått störst del av sänkningen. De små anläggningarna, som slaktar upp till 200 ton per år, fick cirka 9 procent av sänkningen.

Tabell 5. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift fördelat på slaktad vikt år 2012, kr

	Sänkning	Andel
Slaktad vikt upp till 200 ton per år	8 976 862	9,2
Slaktad vikt 200 till 1 000 ton per år	6 354 348	6,5
Slaktad vikt 1 000 till 10 000 ton per år	23 460 821	23,9
Slaktad vikt mer än 10 000 ton per år	59 235 643	60,4
Summa	98 027 674	100

Källa: Livsmedelsverket

4 Slakterier och vilthanteringsanläggningar har hanterat den sänkta köttkontrollavgiften olika

För att undersöka hur sänkningen av köttkontrollavgifterna har kommit primärproducenterna tillgodo så har vi gjort en enkätundersökning. Enkäterna skickade vi ut till samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar som har fått sänkta köttkontrollavgifter av Livsmedelsverket. Det är i detta avsnitt vår enkätstudie som ligger till grund när vi visar hur stor del av sänkningen som kommit primärproducenterna direkt tillgodo. Avsnittet beskriver också hur sänkningen har fördelats mellan tamboskaps-, fjäderfä- och renslakterier samt vilthanteringsanläggningar.

I enkäten ställde vi även frågor till slakterierna och anläggningarna om hur de har hanterat sänkningen och hur de upplever hanteringen. Administrationen av sänkningen för slakterierna är något nytt, i alla fall för de slakterier som betalat ut sänkningen direkt till primärproducent. Mer information om enkätundersökningen finns i avsnitt 1.2 och enkäten finns som helhet i bilaga 9.6.

Utifrån enkätsvaren så ser vi att den sänkta köttkontrollavgiften har kommit många primärproducenter direkt tillgodo genom högre avräkningspriser. Sänkningen kan också indirekt ha påverkat avräkningspriser och därför gjorde vi en analys av avräkningspriserna (exklusive tillägg på grund av sänkningen) för tre köttslag: nöt, lamm och gris, se avsnitt 4.7.

4.1 Fördelning av sänkt köttkontrollavgift

Sammanlagt så har 98 027 674 kr av Livsmedelsverkets anslag på 102 miljoner kr år 2012 fördelats till slakterier och vilthanteringsanläggningar. Avgiften och sänkningens storlek har beräknats efter en modell som baseras på att en avgift tas ut per djur som slaktas, se avsnitt 3.1. Så här har den sänkta köttkontrollavgiften fördelats mellan slakterierna:

- 92 tamboskaps-slakterier (slaktar nötkreatur, gris, lamm eller häst) har fått en sänkning på 82 271 040 kr, vilket motsvarar ungefär 84 procent av den totala sänkningen,
- 18 fjäderfä-slakterier har fått en sänkning på 11 754 588kr, vilket motsvarar 12 procent av den totala sänkningen,
- 12 renslakterier har fått en sänkning på 1 308 404 kr, vilket motsvarar cirka 1,4 procent av den totala sänkningen,
- 63 vilthanteringsanläggningar har fått en sänkning på 1 972 322 kr, vilket motsvarar cirka 2,6 procent av den totala sänkningen.

Tabell 6 Beräknad storlek på sänkt köttkontrollavgift som kommit primärproducenterna tillgodo direkt eller inte^a, kr

	Direkt till godo	Inte direkt tillgodo	Totalt
Större tamboskap	71 402 232	619 386	72 021 618
Mindre tamboskap	6 498 134	3 751 288	10 249 422
Fjäderfä	-	11 754 588	11 754 588
Ren	1 308 404	98 482	1 406 886
Vilt	1 972 322	622 838	2 595 160
summa	81 181 092	16 846 582	98 027 674

^a Skattade siffrorna utifrån enkätsvar, information om hur sänkningen har använts, och hur sänkningen fördelas mellan anläggningarna, i respektive typ av slakteri och vilthanteringsanläggningar. Beräkningarna är förknippade med osäkerhet, storleken på osäkerheten beror dels på bortfall i enkätundersökningen men framför allt på hur representativa svaren är i relation till populationen av slakteri och vilthanteringsanläggningar.

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar och Livsmedelsverket

Drygt 81 miljoner kr, motsvarande cirka 83 procent, av den totala sänkningen av köttkontrollavgiften beräknats kommit primärproducenterna *direkt tillgodo*. Beräkningen baseras på resultaten av enkäterna till slakterier och vilthanteringsanläggningarna. Att sänkningen kommit primärproducenterna direkt tillgodo innebär att den har förts vidare från slakteri till primärproducent, genom högre avräkningspris, lägre slaktavgift eller genom att slakteriet endast slaktar primärproducentens egna djur, se avsnitt 1.1.

Den största delen av sänkningen till större tamboskapslakterier har betalats ut direkt till primärproducenten via högre avräkningspris. En mindre del, knappt 620 000 beräknas inte ha betalats ut och det är därför osäkert om sänkningen kommit primärproducenten tillgodo.

Största delen av den sänkta köttkontrollavgiften som mindre tamboskapslakterier har fått del av har betalats ut direkt till primärproducenten via högre avräkningspris eller lägre slaktavgift. Cirka 3,8 miljoner beräknas inte kommit producenten direkt tillgodo. De flesta slakterier som inte har betalat ut sänkningen är små och slaktar i högre utsträckning egna djur och vilt, se avsnitt 4.3.2. En del av sänkningen har därför sannolikt kommit producenten direkt tillgodo genom att samma företag är primärproducent och slakterier eller vilthanteringsanläggning. Det ska också noteras att 12 miljoner av den totala sänkningen har som syfte att stärka den mindre slakten, se avsnitt 3.

Primärproducenterna och slakterier anslutna till Svenska Fågel har valt att använda en del av den sänkta köttkontrollavgiften till en kommunikationskampanj, med syfte att få konsumenter att öka sin konsumtion av matfågel. Knappt 6 miljoner kr eller cirka 66 procent av den sänkta avgiften som slakterier fått del av har Svensk Fågel använt till en kommunikationskampanj. Resterande cirka 3,2 miljoner kr av sänkningen har använts för att 1) kompensera mindre slakterier för högre kontrollkostnader och 2) kompensera slakterierna för ökade kostnader för kontrollprogram, det vill säga provtagningskostnader. Beslutet hur sänkningen skulle användas togs gemensamt av primärproducenter och slakterier anslutna till Svensk Fågel, se avsnitt 4.6.1.1. Sänkningen har inte kommit producenter anslutna till Svensk Fågel direkt tillgodo genom högre avräkningspris, lägre slaktavgift

eller genom att slakteriet endast slaktar primärproducentens egna djur. Sänkningen kan dock kommit producenterna tillgodo genom att minska kostnaderna för slakterierna och genom att kommunikationskampanjen har påverkat efterfrågan på fågelkött, se avsnitt 6.1.2.

Av den totala sänkningen av köttkontrollavgifterna som fördelats till fjäderfäslakterier så har cirka 2,6 miljoner gått till slakterier som inte är anslutna till Svensk Fågel. Om denna del av sänkningen kommit primärproducenterna tillgodo är oklart. De flesta av slakterierna är relativt små och sänkningen kan då relateras till den del som har som syfte att stärka slakten på mindre slakterier.

För renslakterierna är siffrorna högst osäkra, det beror på att vi har haft ett stort bortfall i enkätundersökningen, se avsnitt 1.1.2. Med hög sannolikhet har majoriteten av den sänkta köttkontrollavgiften kommit primärproducenten direkt tillgodo.

Majoriteten av sänkningen som vilthanteringsanläggningarna har fått del av, cirka 2 miljoner av totalt 2 596 160 kr, beräknas kommit jägarna direkt tillgodo genom högre avräkningspris, lägre slaktavgift eller att anläggningen enbart slaktar djur från egen jakt. För en mindre del av sänkningen till anläggningarna är det osäkert om sänkningen kommit jägarna direkt tillgodo. Flera av anläggningarna som inte direkt fört sänkningen vidare till primärproducenterna är relativt små och bedriver egen jakt. En del av sänkningen har därför sannolikt kommit producenten tillgodo, direkt eller indirekt. För de flesta av dessa anläggningar kan sänkningen relateras till den del av Livsmedelsverkets anslag som har som syfte att stärka slakten på mindre slakterier.

I sammanhanget är det viktigt att notera att slakterier och vilthanteringsanläggningar sedan tidigare har fått sänkta köttkontrollavgifter. Livsmedelsverket fick år 2008 öronmärkta pengar av regeringen för att stärka den svenska livsmedelssektorn och på så vis förbättra konkurrenskraften för småskaliga slakterier, se bilaga 9.1. Livsmedelsverket valde att ge samtliga slakterier och anläggningar en sänkning av köttkontrollavgiften upp till en viss slaktvolym, inte bara de mindre.

4.2 Större tamboskapsslakterier

För att se på hur tamboskapsslakterier har hanterat sänkningen så analyserar vi enkätsvaren utifrån storlek på slakteriet. Vi utgår från den indelning som Livsmedelsverket gör i form av större och mindre slakterier, se avsnitt 3.3. I detta avsnitt så tittar vi närmre på de större slakterierna och det är 26 stycken som fick en sänkt köttkontrollavgift år 2012.

Slakterierna inom denna grupp slaktar nötkreatur, gris, lamm och häst. Hur många djur som slaktas per år på slakterierna skiljer sig åt, med spannet 3 500 – 840 000 djur eller motsvarande slaktvolym mellan 900-75 500 ton. I genomsnitt slaktades 126 000 djur eller 14 000 ton per slakteri under år 2012.

4.2.1 Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan slakterierna

De 26 större tamboskapsslakterierna har tillsammans fått 74 procent (72 021 618 kr) av sänkningen av köttkontrollavgiften. Tabell 7 visar hur sänkningen till denna kategori slakterier har fördelats. Det slakteri som har fått störst

sänkning av avgiften för, cirka 10 500 000 kr, slaktade under 2012 cirka 840 000 djur. Det slakteri som fick minst i sänkning, cirka 600 000 kr, slaktade cirka 8 000 djur.²⁷ Hur stor del av avgiften som sänks beror på antal slaktade djur, vilket djurslag som slaktas och den faktiska kontrollkostnaden, se avsnitt 3.1.

Tabell 7. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift mellan större tamboskapsslakterier

Sänkt avgift, kr	Antal slakterier
500 000 – 1 999 999	14
2 000 000 – 3 999 999	5
4 000 000 – 5 999 999	4
6 000 000 – 7 999 999	2
8 000 000 – 11 000 000	1
Summa: 72 021 618	26

Källa: Livsmedelsverket

Avgiften som slakterierna betalar till Livsmedelsverket består av två delar, kostnaden för den offentliga kontrollen och kostnaden för kontrollprogram, se avsnitt 3. Avgiften är från och med 2012 direkt relaterad till antalet slaktade djur. Detta innebär att trots sänkningen så kan det enskilda slakteriet betala en högre avgift år 2012 jämfört med 2011. Slakterierna betalade 2012 i genomsnitt en avgift på 2,6 miljoner kr, varav i genomsnitt 360 000 kr bestod av kostnaden för kontrollprogram.

I genomsnitt minskade avgiften med 54 procent för de 26 större slakterierna mellan 2011 och 2012. Minskningen beror på storleken av sänkningen och hur slakten har förändrats för det givna slakteriet. För flera slakterier minskade slaktvolymen, eftersom medianen är -6 procent. Sänkningen var i genomsnitt cirka 2,9 miljoner kr och ligger i intervallet 590 000–10 500 000 kr. Spridningen var stor mellan de olika slakterierna och motsvarade 115–895 kr per ton slaktvolym. Den faktiska minskningen i relation till slaktvolym varierade mycket mellan slakterierna då Livsmedelsverket beräknade avgiften innan 2012 enligt en timbaserad modell, se avsnitt 3.1.

4.2.2 Enkätundersökning

Vi skickade ut en enkät till 25 större tamboskapsslakterier. Det var 26 större slakterier som fick en sänkt köttkontrollavgift, men av dessa så har ett slakteri avvecklat verksamheten. Två av anläggningarna ägs och drivs av samma företag och är dessutom lokaliserade i samma ort (vi redovisar dessa två anläggningar som ett slakteri). Totalt har 92 procent av slakterierna svarat på enkäten. Det innebär att två slakteriet inte har svarat.

Mer information om enkätundersökningen finns i avsnitt 1.2 och enkäten finns som helhet i bilaga 9.6.

4.2.2.1 Hur har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna tillgodo?

Alla slakterier, förutom ett, som svarat på enkäten anger att de har betalat ut den sänkning av köttkontrollavgiften som de har fått år 2012 till primärproducenterna.

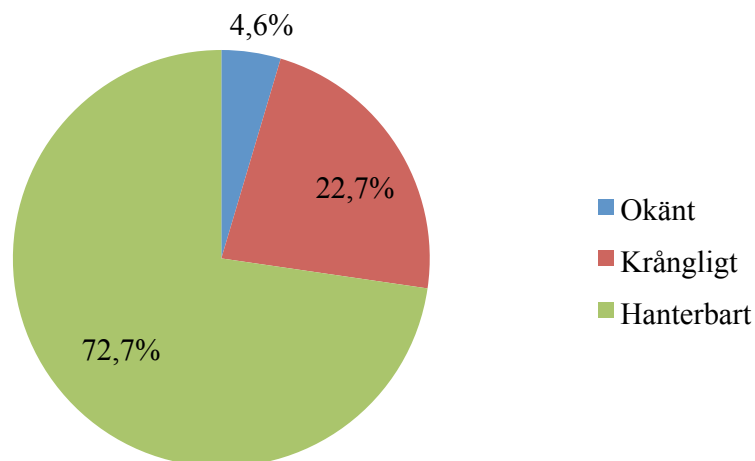
²⁷ Jordbruksverket, slaktstatistik år 2012.

Samtliga slakterier anger i enkäten att de har betalat ut sänkningen löpande via avräkning. Sänkningen har inte betalats ut kontinuerligt under 2012 utan många av slakterierna har valt att betala ut den retroaktivt för slakten till och med mitten av 2012 och sedan löpande via avräkningar. Den retroaktiva ersättningen har de betalat ut som en klumpsumma i slutet av 2012 eller i början av 2013. Om det funnit pengar kvar av sänkningen på slakterier så har de även betalat ut dem retroaktivt.

Det slakteri som har svarat att sänkningen av köttkontrollavgiften inte har betalats ut till primärproducent har fått motsvarande en procent av sänkningen av köttkontrollavgiften för de större tamboskapsslakterierna. Det är oklart om sänkningen indirekt har kommit primärproducenterna tillgodo.

4.2.2.2 Attityd till hantering av sänkta avgifter

Lite mer än 70 procent av de större slakterierna upplever att sänkningen har varit hanterbar. Men de anger också att den kräver extra administration. Något slakteri upplever hanteringen som positiv. De slakterier som inte är lika positivt inställda, ungefär 23 procent, upplever att det är mycket krångel, tidskrävande och administrativt besvärligt att hantera sänkningen. Figur 3 visar hur de slakterier som svarat på enkäten upplever hanteringen av sänkningen. Kategorin okänt i figuren utgörs av de slakterier som inte svarat på denna fråga i enkäten, cirka fem procent.

Figur 3. Attityd hos större tamboskapsslakterier till hantering av sänkt köttkontrollavgift, andel

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar

Det är intressant i sammanhanget att se hur slakterierna med olika inställning till sänkningen skiljer sig åt. De slakterier som upplever att hanteringen av sänkningen varit hanterbar är i genomsnitt lite större än de slakterier som upplever hanteringen som krånglig.

4.3 Mindre tamboskapsslakterier

I detta avsnitt tittar vi närmre på de mindre slakterier. Det är sammanlagt 66 slakterier som hamnar inom denna kategori. Slakterierna slaktar nötkreatur, gris, lamm, fjäderfä, häst och vilt. Det som kännetecknar denna kategori är att slakterierna ofta är små och att slakterierna slaktar få djur. En tredjedel av slakterierna

slaktade mindre än 200 nötkreatur, gris, lamm eller häst år 2012.²⁸ Flera slakterier slaktar inte heller djur kontinuerligt under året. Spannet mellan hur många nötkreatur, gris, lamm eller häst som slaktades i denna kategori under år 2012 spänner mellan 2 och 11 000 stycken (vilket motsvarar cirka 0–1 100 ton slaktvolym). I genomsnitt slaktades cirka 1 600 djur eller 170 ton per slakteri under år 2012. De flesta slakterierna har en betydlig mindre slaktvolym av nötkreatur, gris, lamm och häst, medianen är 56 ton. Notera att flera av slakterierna också slaktar fjäderfä och vilt.

4.3.1 Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan mindre slakterier

De 66 mindre tamboskapslakterier har tillsammans fått 10 procent (10 249 422 kr) av sänkningen av köttkontrollavgiften. Hur stor sänkning varje slakteri har fått beror på hur många djur och vilka djurslag som slaktas på anläggningen samt storleken på den faktiska kontrollkostnaden, se avsnitt 3.1. Tabell 8 visar hur sänkningen till denna kategori har fördelats. Det slakteri som har fått störst sänkt avgift har fått lite mer än 800 000 kr och slaktade år 2012 cirka 5 000 djur. Det slakteri i denna grupp som har fått minst sänkt avgift fick år 2012 cirka 12 200 kr och slaktade cirka 20 djur.²⁹

Tabell 8. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift mellan mindre slakterier

Sänkt avgift, kr	Antal slakterier
10 000 – 49 999	16
50 000 – 99 999	17
100 000 – 199 999	19
200 000 – 299 999	5
300 000 – 399 999	3
400 000 – 599 999	3
600 000 – 900 000	3
Summa: 10 249 422	66

Källa: Livsmedelsverket

Avgiften som slakterierna betalar till Livsmedelsverket består av två delar, kostnaden för den offentliga kontrollen och för kostnaden för kontrollprogram, se avsnitt 3. Avgiften är från och med 2012 direkt relaterad till antalet slaktade djur. Detta innebär att trots sänkningen så kan det enskilda slakteriet betala en högre avgift 2012 jämfört med 2011. De mindre slakterierna betalade 2012 i genomsnitt en avgift på 36 000 kr, varav i genomsnitt 3 000 kr bestod av kostnaden för kontrollprogram. Flera slakterier inom denna kategori har ingen kostnad för kontrollprogram.

I genomsnitt ökade avgiften med nio procent för slakterierna mellan 2011 och 2012. Den genomsnittliga ökningen beror på att ett fåtal slakterier slaktade mycket fler djur år 2012 jämfört med år 2011. För de flesta av slakterierna minskade avgiften, medianen är – 16 procent. Sänkningen till slakterierna var i intervallet 12 000–840 000 kr och i genomsnitt cirka 160 000 kr. Sänkningen i relation till slaktvolym (nötkreatur, gris, lamm eller häst) motsvarade 0,356–750 kr per kg.

²⁸ Jordbruksverket, slaktstatistik år 2012.

²⁹ Jordbruksverket, slaktstatistik år 2012.

Den faktiska minskningen i relation till slaktvolym varierade mycket mellan slakterierna då avgiften innan 2012 beräknades enligt en timbaserad modell, se avsnitt 3.1. Enligt enkäten så slaktar dessutom många av slakterierna vilt och cirka 13 procent av slakten härrör från slakt av vilt och fjäderfä som inte inkluderats i slaktvolymen som nämns ovan. Sänkningen i relation till slaktvolym kan därför inte direkt relateras till motsvarande kvot för större tamboskap.

4.3.2 Enkätundersökning

Vi skickade en enkät med frågor om sänkningen till 63 mindre slakterier. Det var 66 mindre slakterier som fick sänkt avgift år 2012, men av dessa så har två förändrats under 2012, det vill säga gått i konkurs, upphört, bytt ägare/organisationsform/namn eller annat. Ett av slakterierna har också i huvudsak slakt av fågel och inte tamboskap. Av de slakterier som fått enkäten så har 56 procent svarat på den. Det innebär att vi inte har fått svar från 28 slakterier inom denna kategori.

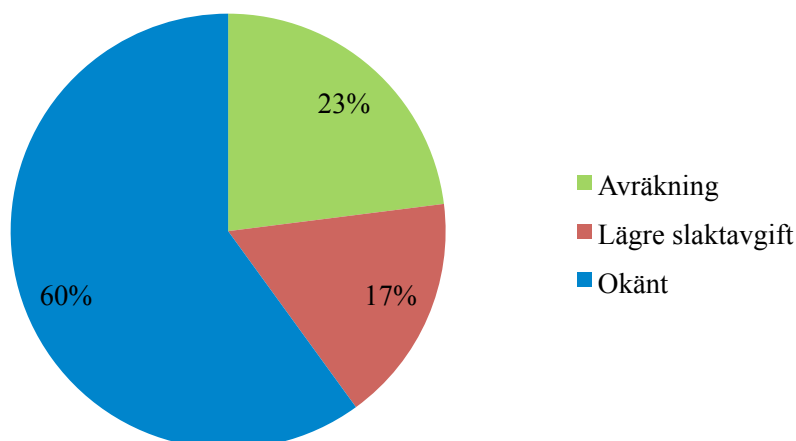
Som nämndes ovan så slaktar flera av de mindre slakterierna även vilt. Cirka 50 procent av de slakterier som svarade på enkäten angav att de slaktade vilt. Det innebär att cirka 13 procent av all slakt på dessa slakterier inte är tamboskap utan fågel och vilt. Siffran är förmodligen högre då några slakterier angav i enkäten att de slaktat vilt men inte uppgett någon slaktvolym.

Mer information om enkätundersökningen finns i avsnitt 1.2 och enkäten finns som helhet i bilaga 9.6.

4.3.2.1 Hur har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna tillgodo?

Av de slakterier som svarat på enkäten uppger 23 procent att de har betalat ut sänkningen av köttkontrollavgiften direkt till producent. Detta har de gjort via avräkningar. Denna del motsvarar cirka 55 procent av den totala sänkta avgiften som de mindre slakterierna fått del av. 17 procent av slakterierna svarar att sänkningen kommit primärproducenterna direkt tillgodo genom att slakteriet har sänkt slaktavgiften. Flera av slakterierna uppger också att de har egen slakt.

Figur 4 visar att 60 procent av de slakterier som svarat på enkäten inte fört sänkningen direkt vidare till primärproducent. Bland dessa slakterier ingår gårdsslakterier, ekonomiska föreningar, men även slakterier som slaktar åt andra producenter. Flera av de slakterier som ingår i denna grupp slaktar sina egna djur och i dessa fall har sänkningen kommit primärproducenten direkt tillgodo, eftersom slakteriägaren också är primärproducent.

Figur 4. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift bland mindre tamboskaps-slakterierna, andel

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar

De slakterier som har betalat ut sänkningen via avräkningar till primärproducent är generellt större slakterier och de har också fått en större andel av sänkningen. Två procent av den slakt som sker på dessa slakterier är fågel och de uppger att de inte slaktar vilt. Hur slakterierna har betalat ut sänkningen skiljer sig åt, ibland har de gjort det löpande och ibland i klumpsumma.

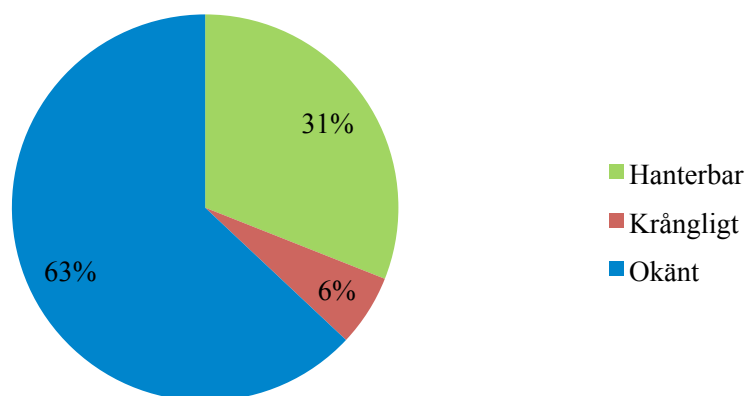
De slakterier som inte betalat ut den sänkta avgiften direkt till primärproducenterna är mindre i storlek och de har fått mindre del av sänkningen. Slakterierna slaktar ett mindre antal nötkreatur, gris, lamm eller häst. Dessa slakterier anger också att de i högre utsträckning slaktar annat än tamboskap, ofta vilt.

Många små slakterier har i enkätundersökningen betonat hur viktig sänkningen av köttkontrollavgiften är för dem för att kunna hålla verksamheten igång. Några slakterier anger att utan sänkningen skulle de inte ha startat upp verksamheten. Några slakterier anger också att utan sänkningen skulle verksamheten inte kunnat drivas vidare.

4.3.2.2 Attityd till hantering av sänkta avgifter

Lite mer än 30 procent av de slakterier som har svarat på enkäten upplever att sänkningen är hanterbar. De har inte svarat att det är mycket administration i den utsträckning som de större slakterierna har gjort, se avsnitt 4.2.2. Två slakterier (6 procent) anger att de upplever att hanteringen av sänkningen som mindre bra. Orsaken till detta anger de vara att det är onödigt att sänkningen går via slakterierna.

63 procent av slakterierna som har svarat på enkäten har inte svarat på frågan om hur de upplever hanteringen av sänkningen. En del av de slakterier som inte svarat på frågan är nystartade företag.

Figur 5. Attityd hos mindre tamboskapsslakterier om hantering av sänkt köttkontrollavgift, andel

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar

Nästan 50 procent av de slakterier som upplever att sänkningen är hanterbar betalar ut sänkningen via avräkning. Slakterierna slaktar generellt färre djur än de slakterier som upplever hanteringen mindre bra. De slakterier som inte svarat på frågan är små och slaktar i hög utsträckning vilt.

4.4 Vilthanteringsanläggningar

För att kött av vilt ska kunna säljas på den europeiska marknaden måste vilthanteringsanläggningar ha hanterat köttet, det vill säga slakterier för vilt som Livsmedelsverket har godkänt. Mer information om vilthanteringsanläggningar finns i bilaga 9.3.

4.4.1 Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan slakterierna

Det var 63 vilthanteringsanläggningar som fick del av sänkningen av köttkontrollavgiften år 2012. Det är många anläggningar som delat på en liten del av sänkningen, nämligen 2,6 procent vilket motsvarar 2 595 160 kr. Den anläggning som fått störst sänkt avgift har fått ungefär 200 000 kr och den anläggning som fått minst sänkt avgift har fått lite mer än 9 000 kr, se tabell 9.

Många av vilthanteringsanläggningarna är små och slaktar få djur. Dessutom sker inte slakten kontinuerligt över året på många av anläggningarna utan främst under jaktsäsong.

Tabell 9. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift mellan vilthanteringsanläggningar

Sänkt avgift, kr	Antal vilthanteringsanläggningar
5000 – 9 999	4
10 000 – 49 999	41
50 000 – 99 999	14
100 000 – 149 999	3
150 000 – 200 000	1
Summa: 2 595 160	63

Källa: Livsmedelsverket

Mellan åren 2011 och 2012 har fem vilthanteringsanläggningar startat upp. För de anläggningar som betalade avgift för köttkontroll år 2011 och 2012 har den fakturerade avgiften för köttkontroll från Livsmedelsverket ökat med 14 procent i genomsnitt. Det indikerar att slakten på anläggningarna har ökat mellan dessa år. De flesta av anläggningarna har en mindre ökning av avgiften (medianen är 4 procent). Anläggningarna betalade år 2012 en kontrollavgift mellan 190–44 000 kr. Utan sänkningen skulle den avgiften vara 13 gånger så stor i genomsnitt, för median anläggningen skulle avgiften vara 7 gånger så stor.

4.4.2 Enkätundersökning

Enkäten skickade vi ut till 59 utav de 63 vilthanteringsanläggningarna. De anläggningar som vi inte skickade en enkät till är sådana som har förändrats under 2012, det vill säga gått i konkurs, upphört, bytt ägare/organisationsform/namn eller annat. Totalt har 51 procent av anläggningar svarat på enkäten vilket innebär att 29 anläggningar inte svarat.

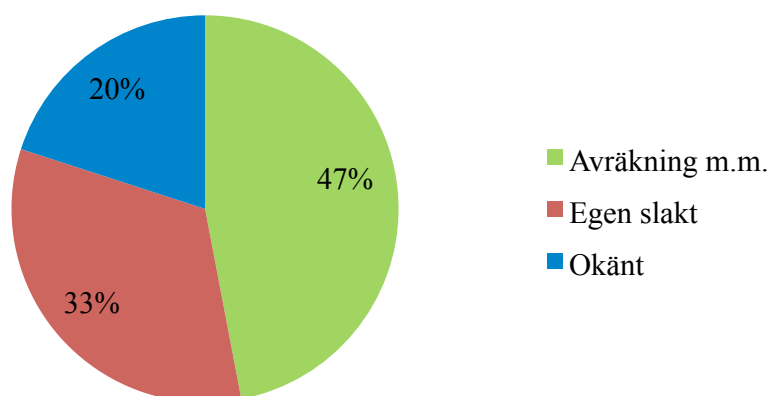
Mer information om enkätundersökningen finns i avsnitt 1.2 och enkäten finns som helhet i bilaga 9.5.

4.4.2.1 Har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna till godo?

Hur vilthanteringsanläggningarna har använts sänkningen av köttkontrollavgiften skiljer sig åt. 33 procent av anläggningarna som svarade på enkäten uppger att de endast har egen slakt, vilket innebär att de slaktar djur de själva fäller. Eftersom de inte tar emot djur från andra jägare så stannar sänkningen på anläggningen och kommer på så sätt primärproducenten direkt tillgodo.

47 procent av de anläggningar som har svarat på enkäten angav att sänkningen kommit primärproducenterna direkt tillgodo. Dessa anläggningar tar emot djur från jägare för slakt. Sänkningen har kommit primärproducenterna tillgodo genom att anläggningen har betalat ut sänkningen via avräkningar, att priset höjts gentemot jägare, att slakten blivit billigare eller att sänkningen kommit primärproducenterna tillgodo indirekt genom att de slipper betala besiktningkostnader, trikinprover eller hyror.

Figur 6 visar även att 20 procent av de anläggningar som svarade på enkäten inte svarat på frågan om hur sänkningen kommit primärproducenterna tillgodo.

Figur 6. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift bland vilthanteringsanläggningar, andel

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar

De anläggningar som endast slaktar eget vilt är mindre än de anläggningar som tar in vilt från andra jägare. Det är också mindre vilthanteringsanläggningar som använt sänkningen inom företaget. De anläggningar som inte svarat på frågan hur sänkningen har kommit primärproducenterna tillgodo är större än de anläggningar som anger att de ser till att sänkningen kommer primärproducenterna direkt tillgodo.

I relation till den faktiska kostnaden av avgiften för köttkontroll så var sänkningen år 2012 störst för de anläggningar som har egen slakt och minst i anläggningarna som inte svarade på frågan.

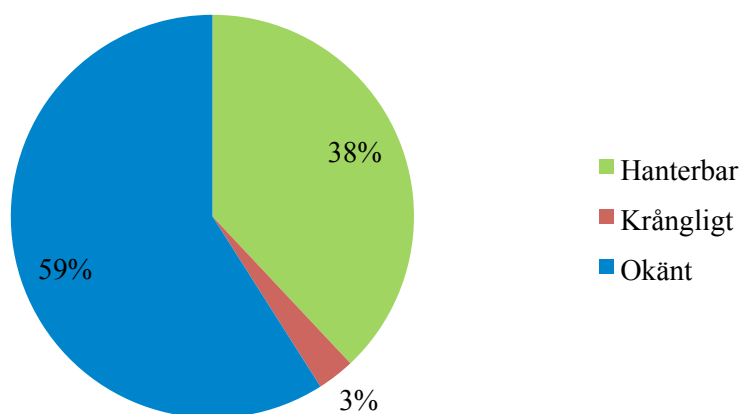
Många vilthanteringsanläggningar har i enkätundersökningen betonat hur viktig en sänkt köttkontrollavgift är för att hålla verksamheten igång. Några anläggningar menar att utan sänkningen skulle de inte ha startat upp verksamheten och en del har också angett att utan sänkningen skulle verksamheten inte kunnat drivas vidare. Eftersom många av anläggningarna slaktar få djur och under säsong så blir sänkningen speciellt viktig.

4.4.2.2 Attityd till hantering av sänkt köttkontrollavgift

I enkäten ställde vi en fråga om hur anläggningen upplevt hanteringen av den ta avgiften. Figur 7 visar hur anläggningarna svarat på frågan. Mer än hälften av anläggningarna, 59 procent, som svarat på enkäten har inte svarat på denna fråga. Flera anläggningar i denna grupp har endast egen slakt.

38 procent anger att den sänkta köttkontrollavgiften har varit hanterbar och flera av dessa anläggningar har använt sänkningen inom det egna företaget.

En mindre del, tre procent (en anläggning), svarade däremot att sänkningen inte har varit hanterbar och anledningen till detta anges vara den extra administration som det ger.

Figur 7. Attityd hos vilthanteringsanläggningar om hantering av sänkt köttkontrollavgift, andel

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar

4.5 Renslakterier

4.5.1 Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan renslakterierna

12 renslakterier har fått sänkt köttkontrollavgift år 2012. De har sammanlagt fått cirka 1,4 procent av den sänkning som Livsmedelsverket har betalat ut till godkända slakterier och anläggningar, vilket motsvarar 1 406 886 kr. Den anläggning som fått mest i sänkt avgift har fått lite mer än 300 000 kr och den anläggning som fått minst i sänkt avgift har fått cirka 26 000 kr. Renslakten varierar under säsongen och pågår inte kontinuerligt under året.

Tabell 10. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift mellan olika renslakterier, kr

Sänkt avgift, kr	Antalet slakterier
20 000 – 49 999	3
50 000 – 99 999	4
100 000 – 149 999	1
150 000 – 249 999	3
250 000 – 350 000	1
Summa: 1 406 886	12

Källa: Livsmedelsverket

Renslakterier har ingen kostnad för kontrollprogram och betalar därför endast avgiften för den offentliga köttkontrollen. Avgiften är från och med 2012 direkt relaterad till antalet slaktade djur. Slakterierna betalade år 2012 i genomsnitt en avgift på 31 000 kr och slakterierna betalade generellt något mindre avgift, medianen är cirka 27 000 kr.

I genomsnitt minskade avgiften med cirka sju procent, år 2012 jämfört med år 2011. Avgiften har minskat mer för flera av slakterierna, median slakteriet har en minskning med cirka 14 procent. Utan sänkningen skulle avgiften vara ungefär fem gånger så hög i genomsnitt och cirka fyra gånger så hög för median slakterieret. Sänkningen till renslakterierna varierar mellan 26 000–300 000 kr, medianen är cirka 86 000 kr.

4.5.2 Enkätundersökning

En enkät skickades ut till 11 av de 12 renslakterier som fick sänkt köttkontrollavgift år 2012. Den anläggning som inte fick någon enkät har förändrats under 2012, det vill säga gått i konkurs, upphört, bytt ägare/organisationsform/namn eller annat. Av de slakterier som fick enkäten har 27 procent svarat. Det innebär att åtta slakterier inte har svarat.

Av de slakterier som svarat på enkäten så slaktar två av dessa inte bara ren, utan även älg och björn.

Mer information om enkätundersökningen finns i avsnitt 1.2 och enkäten finns som helhet i bilaga 9.5.

4.5.2.1 Har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna tillgodo?

Två av de renslakterier som svarat på enkäten anger att de har betalat ut sänkningen av köttkontrollavgiften direkt till primärproducenten. Detta har de gjort

löpande via avräkningen eller via ett högre kilopris. Ett slakteri svarar att de inte har betalat ut sänkningen direkt till primärproducenter.

4.5.2.2 Attityd till hantering av sänkt köttkontrollavgift

På frågan om hur man upplever hanteringen av den sänkta köttkontrollavgiften så svarar ett slakteri att det är hanterbart, eftersom sänkningen betalats ut via ett högre procentuellt pris. Två slakterier tycker att hanteringen har varit krånglig, mycket administration och bristande information om vad som gäller för sänkningen.

4.6 Fjäderfäslakterier

För att se hur den sänkta köttkontrollavgiften har fördelats mellan fjäderfäslakterierna så delar vi upp slakterierna i de som är medlemmar i Svensk Fågel och tagit ett gemensamt beslut om att använda sänkningen till en kommunikationskampanj och andra slakterier.

4.6.1 Så här har den sänkta avgiften fördelats mellan slakterierna

Sammanlagt så har 18 fjäderfäslakterier fått en sänkt köttkontrollavgift med 11 754 588 kr. Beloppet motsvarar 12 procent av den totala sänkningen av köttkontrollavgiften år 2012.

Sju av de större slakterierna är medlemmar i branschorganisationen Svensk Fågel. Dessa slakterier har tillsammans fått 9 112 532 kr i sänkt köttkontrollavgift, vilket motsvarar 77,5 procent av den sänkning som fjäderfäslakterier fått del av, se tabell 11. De övriga 11 slakterierna har fått 22,5 procent av sänkningen, det vill säga 2 642 056 kr. De slakterier som är medlemmar i Svensk Fågel är generellt större än den andra gruppen slakterier och organisationen företräder cirka 98 procent av matfågelbranschen

Tabell 11. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift mellan Svensk Fågels medlemsslakterier och andra fjäderfäslakterier, kr

	Sänkt köttkontrollavgift, kr	Andel
Medlemmar i Svensk Fågel ^a	9 112 532	77,5
Andra slakterier	2 642 056	22,5
Summa	11 754 588	100

^a Avser de slakterier som tillsammans med uppfödarna tog ett beslut om att använda den sänkta köttkontrollavgiften till en gemensam kommunikationskampanj med mera. Nya Lantfågel ingår inte i denna grupp.

Källa: Livsmedelsverket

Hälften av de slakterier som har fått sänkt köttkontrollavgift är större i den mening att de är bemannade. Att slakterierna är bemannade innebär att Livsmedelsverket har personal närvarande på slakterierna under hela slakten då besiktning före som efter slakt sker kontinuerligt. Sex av Svensk Fågels medlemsslakterier är bemannade. De bemannade slakterier har fått största delen av den sänkta köttkontrollavgiften som fjäderfäslakterierna fått, nämligen 11 procent. De nio mindre slakterierna har tillsammans fått 1 procent av sänkningen. I tabell 12 visas hur sänkningen har fördelats mellan slakterierna.

Tabell 12. Fördelning av sänkt köttkontrollavgift mellan fjäderfäslakterier i intervall, kr

Sänkt avgift, kr	Antalet slakterier
20 000 – 99 999	5
100 000 – 499 999	5
500 000 – 999 999	4
1 000 000 – 1 499 999	2
1 500 000 – 3 000 000	2
Summa: 11 754 588	18

Källa: Livsmedelsverket

Avgiften som slakterierna betalar till Livsmedelsverket består av två delar, kostnaden för den offentliga kontrollen och för kostnaden kontrollprogram, se avsnitt 3. Avgiften för den offentliga kontrollen är från och med 2012 direkt relaterad till antalet slaktade djur. Fjäderfäslakterierna betalade år 2012 i genomsnitt en avgift för köttkontroll på 400 000 kr. Medianen är cirka 70 000 kr, vilket innebär att avgiften var betydligt lägre än genomsnittet för flera av slakterierna. Kostnaden för kontrollprogram består av i genomsnitt 140 000 kr (medianen är cirka 17 000kr) av den totala avgiften.

I genomsnitt minskade avgiften för köttkontroll med 47 procent mellan 2011 och 2012 för fjäderfäslakterierna och avgiften har sjunkit för de flesta slakterierna. Medianen är en minskning med 50 procent, trots den ökade kostnaden för kontrollprogram. Utan sänkningen skulle avgiften vara i genomsnitt sju gånger så hög eller fyra gånger så hög för median slakteriet. Sänkningen var i genomsnitt cirka 650 000 kr. Det slakteri som fått minst del av sänkningen har fått cirka 23 000 kr och det slakteri som fått mest i sänkning har fått närmare 3 miljoner.

4.6.1.1 Medlemsslakterier i branschorganisationen Svensk Fågel

På styrelsemötet den 18 juni 2012³⁰ beslutade Svensk Fågels att sex miljoner av Livsmedelsverkets sänkning av köttkontrollavgiften för år 2012 skulle användas till gemensam marknadsföring. På uppfödarmötet samma dag beslutades det att det bästa sättet att främja primärproduktionen är att tillsammans i branschen marknadsföra Svensk Fågel.³¹

Parterna i branschen, det vill säga slakterierna och uppfödarna, var överens om i samband med styrelsemötet att en gemensam kommunikationskampanj var det bästa sättet att använda sänkningen av köttkontrollen. Det är sju slakterier anslutna till Svensk Fågel som har tagit beslutet om en gemensam kommunikationskampanj. Syftet med kampanjen är att marknadsföra och öka andelen svenskt av den totala konsumtionen matfågel i Sverige genom att tydliggöra kunskapen kring branschens gemensamma kvalitets- och ursprungsmärke. Styrelsen beslutade att tio miljoner kronor minst ska användas till en gemensam kommunikationskampanj under 2012 och 2013 under förutsättning att sänkningen av köttkontrollavgiften även sker under 2013. Budgeten får justeras i efterhand då Livsmedelsverket har tagit beslut om avgiften.

³⁰ Utdrag från protokoll avseende styrelsemötet den 18 juni 2012 på Svaneholms slott.

³¹ Uppfödargruppen består av företrädare för varje leverantörsgrupp till respektive slakteri som är ansluten till Svensk Fågel. Maria Donis, VD Svensk Fågel, mejl 28 april 2013.

Budgeten för kommunikationskampanjen är satt utifrån sänkningen för köttkontrollavgiften och är uppdelad mellan sju slakterier, stora och små³²:

- 1) Full sänkning minus kostnaden för salmonella- och restsubstansprovtagning har gått till kampanjen från de fyra större slakterierna. Det innebär att 5 588 629 kr av sänkningen till dessa slakterier har gått till kampanjen (sänkningen på sammanlagt 7 458 840 kr minus kostnad för salmonella och restsubstansprovtagning på sammanlagt 1 870 211 kr).
- 2) 23 procent av sänkningen till de tre mindre slakterierna har gått till kampanjen. Att inte hela sänkningen använts för detta beror enligt Svensk Fågel på att kostnad i kontroll per kyckling blir högre för de mindre slakterierna än för de stora (enligt den timbaserade modellen). Det beror också på, enligt Svensk Fågel, att de 12 miljonerna som tidigare har öronmärkts för de mindre slakterierna numer har bakats in i de 90 miljonerna. Även här har sänkningen för salmonella och restsubstansprovtagning beaktats. Det innebär att 380 349 kr av sänkningen har gått till kampanjen (sänkningen på sammanlagt 1 653 962 kr x 0,23 (0,23 x sänkningen för varje slakteri)).

Svensk Fågel har använt den sänkta köttkontrollavgiften till tre saker 1) en gemensam kommunikationskampanj 2) för att täcka de större slakteriernas kostnader för salmonella- och restsubstansprovtagning 3) för att kompensera en högre kostnad för kontroll och för att täcka kostnader för salmonella- och restsubstansprovtagning hos de mindre slakterierna. Så här har sänkningen på 9 112 532 kr fördelats enligt ovan³³:

- 5 968 978 kr av sänkningen har gått till branschorganisationens gemensamma kommunikationskampanj.
- 1 870 211 kr av sänkningen har stannat hos de fyra stora slakterierna för att täcka salmonella- och restsubstansprovtagningen.
- 1 273 613 kr av sänkningen har stannat hos de tre mindre slakterierna för att kompensera högre kostnad för kontroll och för att täcka kostnaden för salmonella och restsubstansprovtagning.

4.6.1.2 Andra fjäderfäslakterier

De 11 fjäderfäslakterier som kvarstår är generellt sett mindre, det vill säga slaktvolymen på slakterierna är mindre. Tre av slakterierna har fast bemannad personal från Livsmedelsverket på slakterierna.

Vi valde att inte skicka ut enkät till dessa slakterier, bland annat eftersom deras marknadsandel är liten jämfört med de slakterier som är medlemmar i Svensk Fågel, se avsnitt 1.2. Därför vet vi inte hur slakterierna har använt den sänkta köttkontrollavgiften.

³² Svar från Maria Donis, VD Svensk Fågel, mejl 26 mars 2013.

³³ Siffrorna nedan är avrundade så därför summerar inte beloppen.

4.7 De sänkta köttkontrollavgifterna kan ha påverkat avräkningspriserna på flera sätt

De sänkta köttkontrollavgifterna har kommit många primärproducenter direkt tillgodo genom högre avräkningspriser, se avsnitt 4.1. Det är även möjligt att den sänkta avgiften samtidigt har påverkat avräkningspriserna på fler sätt. Sänkta avräkningspriser kan också ha skett av följande teoretiska anledningar:

- Avgiften för köttkontroll innan sänkningen har ökat de senaste åren, se avsnitt 2.2. Om hela sänkningen förs vidare till primärproducenten så är det möjligt att slakteriernas höjda kostnader påverkar avräkningspriserna.
- Om sänkningen kommit primärproducenten tillgodo och om den fortsatt kommer beviljas, kan man anta att det på sikt kommer skickas fler djur till slakt, än om sänkningen inte kommit primärproducenterna tillgodo (se avsnitt 6).

Sänkningen kan också ha påverkat avräkningspriserna positivt då en del av sänkningen har gjort det möjligt att starta och driva mindre slakterier. Detta har flera slakterier angett i vår enkätundersökning. Allt annat lika, bör fler slakterier ha en positiv påverkan på avräkningspriserna.

Sänkningen kan alltså ha påverkat avräkningspriserna både positivt och negativt, det är också möjligt att effekterna tar ut varandra. Genom att analysera de avräkningspriser som rapporteras till Jordbruksverket veckovis enligt Jordbruksverkets föreskrift SJVFS 2009:46³⁴, undersöker vi statistiskt om sänkningen av köttkontrollavgiften kan ha påverkat avräkningspriserna. Det är endast större slakterier som ska rapportera enligt föreskriften och rapporteringen sker för köttslagen nötkreatur, gris och lamm. De avräkningspriser som vi använder inkluderar inte eventuell ersättning till primärproducenter på grund av sänkta köttkontrollavgifter.

Vi har analyserat tre tidsserier med avräkningspriser mellan vecka 1 2007 till vecka 13 2013, vilket motsvarar totalt 325 observationer. De tre analyserade prisserierna var en vardera för nötkött (ungtjur klass R3), griskött (slaktgris klass E) och lammkött (klass O+). Analysmetoden beskrivs i Enders (2004) och den sammanfattar vi kort i bilaga 9.2.

Slutsatsen från analysen är att det inte går att visa att slakterierna har agerat på ett annat sätt än tidigare i sin prissättning. Som nämnts ovan så inkluderar inte avräkningspriserna eventuell direkt ersättning till primärproducenter på grund av sänkningen av köttkontrollavgiften. Orsakerna till att det inte går att visa på någon påverkan på priserna kan vara att sänkningen inte har påverkat priserna eller alternativt att de nämnda effekterna tar ut varandra. Ytterligare en förklaring, och kanske en mer trolig sådan, är att den påverkan sänkningen har på strukturen, bland slakterier och primärproducenter, inte fått fullt genomslag under den studerade perioden. Att se hur avräkningspriserna har förändrats på ett år, sedan sänkningen infördes år 2012, är en alldeles för kort tid. Dessutom har inte alla slakterier som har valt att betala ut sänkningen gjort detta under år 2012, utan i först början på detta år (2013). Hur och om sänkningen har påverkat avräkningspriserna bör därför analyseras vidare i framtida studier.

³⁴ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:46) om prisrapportering av nötkött, gris- och lammkött.

5 Primärproducenternas syn på om den sänkta köttkontrollavgiften kommit dem tillgodo

5.1 Sammanfattning av enkäterna

För att få en bild av hur primärproducenterna ser på den sänkta köttkontrollavgiften och om sänkningen har kommit dem tillgodo så har branschen fått svara på några frågor. Branschorganisationer har fått svara för sina medlemmar. De branschorganisationer som har svarat på frågorna är; Sveriges Nötköttsproducenter, Sveriges Grisföretagare, Sveriges Lamköttsproducenter, Sveriges Mjölkbönder, Svensk Fågel, Rennäringen och Svenska Jägareförbundet. Mer information om frågeformuläret finns i avsnitt 1.2 och i bilaga 9.5 finns formuläret i sin helhet. Vi ställde åtta frågor till branschorganisationerna och frågorna kan delas in i fyra olika områden:

1. Information om sänkningen,
2. Utbetalning av sänkningen,
3. Utveckling av avräkningspris under år 2012,
4. Sänkta kontrollavgifters påverkan på branschen.

Vi har valt att sammanställa svaren separat för branschorganisationerna och svaren på våra frågor redovisar vi enligt ovan nämnd ordning i avsnitt 5.1. Först sammanfattar vi branschorganisationernas svar.

Det råder delade meningar bland primärproducenterna om hur tydlig informationen om de sänkta köttkontrollavgifterna har varit. Sveriges Nötköttsproducenter anger i sitt svar att medlemmarna tycker att informationen om hur köttkontrollavgifterna från slakterierna har varit otydlig och ofullständig. Majoriten av Svenska Jägareförbundets medlemmar tycker generellt att informationen om syfte med den sänkta avgiften har varit otydlig och otillräcklig. De primärproducenter som skickar djur på slakt till renslakterierna tycker däremot att de har fått tydlig information om den sänkta avgiften. Även Sveriges Lammköttsproducenter anger att primärproducenterna har fått information om köttkontrollavgifterna.

Flera av branschorganisationerna anger i sitt svar att primärproducenterna inte alls har vetat storleksordningen på den sänkta avgiften för de djur som slaktas.

Den sänkta köttkontrollavgiften har kommit primärproducenterna tillgodo på olika sätt. Branschorganisationerna anger i sina svar att de större tamboskapsslakterierna har betalat ut sänkningen direkt till primärproducenterna. Utbetalningen har skett på olika sätt, som klumpsumma där sänkningen har betalats ut vid olika tillfällen eller så har slakterierna betalat ut den sänkta avgiften löpande på avräkningen. Det råder delade meningar bland primärproducenterna om hur slakterierna har skött utbetalningen av den sänkta avgiften. Sveriges Nötköttsproducenter anger i sitt svar att slakterierna inom deras bransch inte skött utbetalningen på ett bra sätt. Det har till exempel tagit tid för primärproducenterna att få sina pengar

och det har också funnits producenter som inte har fått sina pengar förrän i början av 2013. Sveriges Lammköttproducenter tycker att utbetalningen från slakterierna överlag har fungerat bra.

Företrädare för rennäringen anger att renslakterierna har bakat in den sänkta köttkontrollavgiften i den generella prisökningen till producent och därför har sänkningen kommit primärproducenterna tillgodo. Medlemmarna i Svenska Jägareförbundet är tveksamma till att vilthanteringsanläggningarna har skött hanteringen av den sänkta avgiften på ett bra sätt. Tveksamheten hänger ihop med att informationen om den sänkta avgiften och hur den ska användas har varit otydlig.

Samstämmighet bland primärproducenter som slaktar tamboskap att den sänkta avgiften bör betalas ut löpande i noteringar. Primärproducenterna betonar att det är viktigt att den sänkta köttkontrollavgiften står som en tydlig post i noteringen och inte är inbakad i ett avräkningspris som varierar över året. Det är viktigt att primärproducenterna kan se vilka djur och för vilken tidsperiod den extra utbetalningen gäller.

Företrädare för rennäringen anger i sitt svar att renslakterierna i dagsläget har bakat in den sänkta avgiften i priset till producent utan särredovisning och att primärproducenterna tycker att detta fungerar bra. Majoriteten av Svenska Jägareförbundets medlemmar tycker att den sänkta köttkontrollavgiften bör betalas ut till primärproducent månadsvis.

Sänkta köttkontrollavgifter har påverkat avräkningspriset på olika sätt. Branschorganisationerna uppger i sina svar att avräkningspriserna för nötkreatur, gris och lamm har haft en positiv utveckling under 2012. Ingen av organisationerna anger att avräkningspriserna har påverkats av den sänkta avgiften. Svenska Jägareförbundet bedömer inte att den sänkta avgiften har påverkat avräkningspriset i någon nämnvärd utsträckning.

Sänkta köttkontrollavgifter är en viktig signal till branschen. Branschorganisationerna anger i sitt svar att den sänkta köttkontrollavgiften har påverkat branschen, främst i att vara en viktig signal om att man vill ha en fortsatt djurproduktion i Sverige och att branschen är viktig. Beslutet om att sänka köttkontrollavgifterna ökar också framtidstron hos primärproducenterna. Däremot råder det delade meningar om hur stor påverkan sänkningens storlek har haft för primärproducenterna. Sveriges Nötköttproducenter anger i sitt svar att de sänkta kontrollavgifterna inte innebär en avgörande skillnad för medlemmarnas verksamhet, men att den är symboliskt viktig. Sveriges Grisföretagare anger att sänkningen påverkar företagets lönsamhet positivt och Sveriges Lammköttproducenter anger att den sänkta avgiften är en pusselbit i en pressad svensk köttproduktion. Svensk Fågel anger i sitt svar att den sänkta köttkontrollavgiften är ett sätt att stärka konkurrenskraften för medlemmarna.

Företrädare för den svenska rennäringen betonar i sitt svar att den sänkta köttkontrollavgiften har, från det att det infördes år 2008, haft en stor betydelse för primärproducenterna. Sänkta avgifter för köttkontroll är ett bra sätt för att öka primärproducenternas konkurrenskraft. Svenska Jägareförbundet bedömer inte att de sänkta kontrollavgifterna gett någon märkbar skillnad på medlemmarnas verksamhet.

5.2 Branschorganisationernas svar på enkäten

5.2.1 Sveriges Nötköttproducenter

Sveriges Nötköttproducenter upplever att informationen om den sänkta köttkontrollavgiften har varit otydlig och ofullständig från slakterierna. Slakterierna har inte informerat innan utbetalning eller vid utbetalning. Detta gäller både små och stora slakterier. Få medlemmar har vetat om hur mycket pengar som kommer från sänkningen och hur mycket de har fått tillbaka.

Organisationen anger i sitt svar att de inte tycker slakterierna har skött utbetalningen på ett bra sätt. Informationen om sänkta köttkontrollavgifter har varit otydlig och redovisningen om hur mycket pengar slakterierna kommer att betala ut har också varit otydlig. Det har tagit lång tid mellan beslut och utbetalning. Till exempel så har man för djur som slaktades under januari år 2012 fortfarande ett år senare inte fått utbetalt någon sänkning. Sveriges Nötköttproducenter anger att de mindre slakterierna verkar i mindre omfattning ha betalat ut avgiften och något mindre slakteri har bara betalat ut en del av avgiften.

Den lämpligaste utbetalningsformen av den sänkta avgiften anser branschen vara direkt på avräkningen som en tydlig post och inte inbakad i ett avräkningspris som varierar över året. De som har fått sänkningen utbetalt kan inte tydligt se på avräkningen för vad, för vilka djur eller för vilken tidsperiod den extra utbetalningen gäller. SLS (Svenska Livdjur & Service) och KLS Ugglarps har till exempel bakat in avgiften i avräkningspriset under senare delen av 2012, vilket gör det omöjligt för producenten att veta vad som är avräkningspris och vad som är avgift. Medlemmarna har inte förtroende för att slakterierna betalar ut hela den summan som är beslutad.

Avräkningspriset för nötkreatur har haft en positiv utveckling under 2012. Det beror bland annat på att det råder brist på slaktdjur i Sverige då djurantalet och koantalet (färre kalvar föds) under flera år minskat. Det beror även på en ökad konkurrens mellan slakterierna, de djur som finns räcker inte till alla slakterier. Det finns alltså en överkapacitet på slakterier i vissa områden. Det beror också på en ökad efterfrågan från handeln på svenskt kött. Sveriges Nötköttproducenter upplever att avräkningspriset borde vara några kronor högre än vad priset i slaktstatistiken visar.

Sveriges Nötköttproducenter bedömer inte att de sänkta kontrollavgifterna har en avgörande skillnad för medlemmarnas verksamhet. De anser dock att beslutet att avgiften ska gå tillbaka till primärproducenterna är en viktig signal till näringen. Beslutet om sänkta avgifter för slaktkontroll ökar framtidstron hos producenterna, att politikerna ser branschen som viktig och nödvändig för att nå andra mål som till exempel miljömål, livskraftig landsbygd, säker livsmedelsproduktion. Även om den utbetalda summan är liten och inte har en avgörande roll för lönsamheten, så är den symboliskt viktig. Den visar på en vilja att stötta näringen.

Svaret från branschen har sammanställts av Carina Johansson, verksamhetsledare Sveriges Nötköttproducenter.³⁵

³⁵ Svar inkom den 21 februari 2013. Frågeformuläret har besvarats av Sveriges Nötköttproducenters styrelse. Cirka 100 medlemmar har svarat på frågorna och styrelsen har också haft en diskussion om frågorna.

5.2.2 Sveriges Grisföretagare

Sveriges Grisföretagare anger i sitt svar att det bland slakterierna har funnits en osäkerhet om den exakta summan av sänkningen som skulle betalas ut till producenten. Detta har medfört att det dröjt innan alla producenter har fått sina pengar.

Sveriges Grisföretagare anger att de flesta grisproducenterna nu fått den sänkta avgiften utbetald. Sänkningen har betalats ut vid olika tillfällen. Även de producenter som har bytt slakteri har fått sina pengar utbetalda. Primärproducenterna tycker att den lämpligaste utbetalningsformen är om utbetalningen sker i form av löpande noteringar. Om utbetalningen sker i klumpsumma två till fyra gånger per år gör det dock lättare för primärproducenten att kontrollera att den sänkta avgiften kommer dem tillgodo utan att beloppen reduceras genom sänkt avräkningspris.

Avräkningspriserna för gris har haft en positiv utveckling under 2012 genom ökad konkurrens mellan slakterierna då det är brist på svenska grisar. Omkostnaderna för uppfödningen har även de ökat på grund av ökade råvarupriser.

De sänkta kontrollavgifterna påverkar primärproducenterna som föder upp djur positivt eftersom alla minskade kostnader/ökade intäkter bidrar till att kunna öka lönsamheten i företagen. Det kan även upplevas positivt bland primärproducenterna att man ger en signal om att man vill ha en fortsatt djurproduktion i Sverige.

Svaret från branschen har sammanställts av Ingemar Olsson, ordförande Sveriges Grisföretagare.³⁶

5.2.3 Sveriges Lammköttproducenter

Sveriges Lammköttproducenter anser i sitt svar att det har funnits information om den sänkta köttkontrollavgiften. Däremot har det funnits en osäkerhet bland primärproducenterna i hur stor den sänkta avgiften skulle bli eftersom sänkningen betalats ut på olika sätt. Till exempel så har sänkningen betalats ut för år 2012 i en klumpsumma och för 2013 ligger utbetalningen löpande i avräkning. Sveriges Lammköttproducenter anger i sitt svar att de större slakterierna har betalat ut sänkningen, men däremot vet man inte hur de mindre slakterierna har gjort.

Sveriges Lammköttproducenter kan inte svara på frågan om samtliga slakterier som slaktar lamm har skött utbetalningen av köttkontrollavgiften på ett bra sätt. Organisationen anger i sitt svar att utbetalningen överlag har fungerat bra. Det är svårt att kontrollera utbetalningen eftersom klumpsumman som betalats ut endast står angiven i kg. Primärproducenterna anser att den lämpligaste utbetalningsformen för den sänkta avgiften är om den sker löpande i noteringen. Det är viktigt att det i noteringen står tydligt vilken del som är den sänkta avgiften.

Avräkningspriset på lamm har generellt höjts under 2012, men inte i nivå med kostnadsökningarna.

³⁶ Svar inkom den 10 mars 2013. Svaren är sammanställda efter ett telefonmöte inom Sveriges Grisföretagare den 5 mars 2013.

Det är flera faktorer som påverkar hur verksamheten utvecklas. Lönsamheten är den viktigaste faktorn och den sänkta köttkontrollavgiften är en del av denna. Sänkta avgifter är en pusselbit i en pressad svensk köttproduktion som i dagsläget måste se över sina kostnader och bli effektivare.

Svaret från branschen har sammanställts av Tomas Olsson, ordförande Sveriges Lammköttproducenter.³⁷

5.2.4 Sveriges Mjölkbönder

Sveriges Mjölkbönder anger i sitt svar att slakterierna inte har gett tydlig information om den sänkta köttkontrollavgiften till branschen. Informationen har varit mycket dålig.

Sveriges Mjölkbönder anger att slakterierna har betalat ut sänkningen. Den sänkta avgiften har inte varit specificerad på avräkningen utan den har betalast ut i klumpsumma. Sveriges mjölkbönder tycker att den lämpligaste formen för utbetalning är om den sänkta avgiften betalas ut i form av klumpsumma, eftersom ersättningen var liten.

Sveriges Mjölkbönder anser att avräkningspriserna har utvecklats positivt under år 2012.

Sveriges Mjölkbönder anger i sitt svar att de sänkta köttkontrollavgifterna har påverkat medlemmarnas verksamhet mycket lite. De sänkta avgifterna kan inte öka primärproducenternas konkurrenskraft i pengar, men åtgärden är psykologiskt positivt.

Svaret från branschen har sammanställts av Lars Aronius, Sveriges Mjölkbönder.³⁸

5.2.5 Svensk Fågel

Svensk Fågel anger i sitt svar att information till primärproducenterna om den sänkta avgiften har lämnats till medlemmarna per e-post korrespondens, genom medlemstidningen Fjäderfä och i samband med Svensk Fågels årsstämma genom Uppfödarmötet.

Hanteringen av den sänkta avgiften har skiljt sig mellan de slakterier som slaktar mindre volymer genom att endast 25 procent av den totala sänkningen hos de mindre slakterierna har gått till den gemensamma kommunikationskampanjen. Gränsdragningen har gjorts enligt samma princip som Livsmedelsverket använder för krav på ständig närvaro av officiell veterinär på slakteriet.

Svensk Fågel anser att den sänkta avgiften ger utrymme för medlemmarna att tillsammans verka för en kommunikationskampanj för att förtydliga medlemmarnas kvalitet och därmed svenska mervärden kring uppfödning av svensk kyckling och kalkon som omfattar god djurhälsa, djurvälstånd och säkra livsmedel. Eftersom medlemmarna inte får någon statlig ersättning vid salmonellautbrott så får branschen själva finansiera en egen salmonellaförsäkring vilket innebär ungefär en merkostnad på 150 000 kronor per kycklingbonde per år. Motsvarande kostnader finns inte för övriga branscher och andra bondekollegor. Den sänkta avgiften gör

³⁷ Svar inkom den 20 februari 2013, telefonkontakt den 25 april 2013.

³⁸ Svar inkom den 19 april 2013.

att medlemmarna kan avsätta medel till gemensam kommunikation kring svenska mervärden för att möta konkurrensen från importen.

Den sänkta avgiften är ett sätt att stärka konkurrenskraften för medlemmarna i Svensk Fågel. Svensk Fågel anger att systemet dock leder till en ökad ineffektivitet för den gemensamma köttkontrollen som belastar slakteriföretagen. Detta slår också felaktigt mot företag som har effektiviserat och åtgärdat strukturen, till exempel genom sammanslagning av slakterier/anläggningar. Sänkningen är till exempel lägre för de mest effektiva slakterierna, men det borde istället vara tvärtom. Hade den sänkta avgiften gått direkt till djurägaren så hade den blivit oerhört snedvriden beroende på vilket slakteri bonden levererar till. De bönder som levererar till de mindre slakterierna skulle få en större sänkning än de som levererar till större slakterier. Storleken på slakteriet kan inte vara utgångspunkten till vilket företag man levererar till. I matfågelbranschen är dessutom tillgången till slakterier få och målet bör ju vara att leverera till närmsta slakteri för att minimera tiden för transport. De väldigt små slakterierna har inte heller kapaciteten för att ta emot kycklingar från en genomsnittliga svenska kycklinguppfödare. Systemet blir därför snedvridet.

Svensk Fågel anger i sitt svar att köttkontrollen inte heller bör hanteras kollegialt så som det görs idag inom Livsmedelsverket. Medlemsföretag (6 stycken) står för 99 procent av den totala produktionen av kyckling i branschen. Verksamheten är koncentrerad regionalt så att transporterna ska vara så korta som möjligt. Restider för kontrollveterinärerna är små då majoriteten av slakterierna har ständigt kontroll under pågående slakt, det vill säga heltid och fasta placeringar för officiella veterinärer. Trots detta har inte kontrollavgiften sjunkit. De sista sex åren så har kontrollkostnaden ökat med cirka 20 procent. Branschen effektiviserar verksamheten och motsvarande bör även ske vad gäller köttkontrollavgiften. Svensk Fågel anger i sitt svar att kontrollavgiften därför bör differentieras och belasta var och en, istället för gemensamt som det görs idag. Svensk Fågel anser att branschen är med och finansierar även kontrollen för röda köttet samt för deras besiktningssassistenter som matfågelbranschen inte drar nytta av överhuvud taget.

Svensk Fågel anger i sitt svar att subventionen också innebär att mycket små slakterier startar utan att en ordentlig marknadsanalys gjorts vilket resulterar i att dessa oftast läggs ner efter en kort tid. Tillståndshantering belastar också Livsmedelsverkets OH-kostnad (overhead) som läggs på slakteriföretagen. Om myndigheten misslyckas med effektiviteten av köttkontrollen måste budgeten för sänkningen utökas för att täcka merkostnaden i större utsträckning. Ineffektiva verksamheter som leder till ökade OH-kostnader på Livsmedelsverket får inte belasta företag som är effektiva och har slimmad verksamhet. Svensk Fågel anger i sitt svar att en konsekvensanalys samt en handlingsplan bör tas fram för hur dessa kostnader ska finansieras om den sänkta avgiften skulle försvinna genom framtida politiska beslut.

Svar från branschen har sammanställts av Maria Donis, vd för Svensk Fågel.³⁹

5.2.6 Rennäringen i Sverige

Företrädare för rennäringen uppger i sitt svar att information till primärproducenterna om den sänkta köttkontrollavgiften har skett i samband med att renslakten

³⁹ Svar inkom den 26 mars 2013 och den 28 april 2013.

börjat. I samband med detta har slakterierna presenterat sin prisbild för primärproducenten.

Den sänkta avgiften för köttkontroll år 2012 har ingått i den generella prisökningen till producent och har inte på särskilt sätt särredovisats i slaktnoter från slakterierna. I dagsläget är den sänkta avgiften inbakad i priset till producent utan särredovisning. Företrädare för rennäringsringen anger i sitt svar att detta sätt fungerar alldeles utmärkt. En särredovisning skulle innebära ett visst merarbete för slakterierna som i sin tur innebär att priset till producent skulle sänkas för att täcka de kostnader som en särredovisning innebär.

Avräkningspriset för ren har från år 2007 varit gynnsamt med en ökning från 2007 till 2011 på cirka 30 procent (baserat på statistik från Sametinget). Företrädare för rennäringsringen anger i sitt svar att svårigheten uppkommer i frågan om hur mycket av prisökningen som beror på den sänkta avgiften och hur mycket som beror på vass marknadsföring. Alldeles oavsett har sänkningen betytt att prisbilden på renkött för primärproducenten är gynnsam. Vad avser den förändring som skedde 2012 i form av ökat anslag, har den en begränsad effekt för renslakterierna och därför har den även en begränsad effekt för primärproducenterna, det vill säga renägarna.

Företrädare för rennäringsringen anger att den sänkta köttkontrollavgiften har, från det att det infördes år 2008, haft en stor betydelse för primärproducenterna. Prisbilden gentemot primärproducenten har ökat med 30 procent mellan 2007 och 2011, vilket innebär att lönsamheten för rennäringsföretagen också har ökat. Det är svårt att räkna ut hur stor denna är, hänsyn måste i så fall tas till utgifter som ökar, till exempel bränslepris.

Sänkta avgifter för slaktkontroll är ett bra sätt, enligt företrädare för näringen, för att öka primärproducenternas konkurrenskraft. Köttkontrollen måste dock hålla en hög standard för att säkra en bra kvalitet till konsument och därmed även en bra prisbild. Sett från rennäringsringens horisont med de produkter som produceras och som är produkter från fribetande djur som marknadsförs som rena naturprodukter är köttkontrollerna viktiga för att säkra kvalitén. Med tanke på att renköttsmarknaden är en liten marknad är varje förändring direkt märkbar för primärproducenten, om köttkontrollavgiften höjs igen så ger det en märkbar effekt för den enskilde renägaren i form av ett sänkt pris från slakteriet.

Svar från branschen har sammanställts av Per Gustav Idivuoma, företrädare för rennäringsringen i Sverige.⁴⁰

5.2.7 Svenska Jägareförbundet

Svenska Jägareförbundet har skickat ut frågeformuläret till 17 län som har vilt- hanteringsanläggningar och bett dem svara på våra frågor. Sammanställningen nedan bygger på svaren från länen.

Enligt Svenska Jägareförbundet så bedömer 83 procent av de tillfrågade länen att vilthanteringsanläggningarna inte har gett information om den sänkta avgiften för köttkontroll till jägarna. 17 procent av länen tycker att informationen till jägarna varit otvetydig och inget län tycker att informationen om den sänkta avgiften har

⁴⁰ Svar inkom den 9 februari 2013.

varit tydlig. Majoriteten av Svenska Jägareförbundets personal och medlemmar kände överhuvudtaget inte till den sänkta avgiften för köttkontroll och syftet med den. Därför drar Svenska Jägareförbundet slutsatsen att information borde vara en högt prioriterad fråga om man väljer att fortsätta med denna åtgärd.

Ingen av de tillfrågade länen tycker att vilthanteringsanläggningarna har skött hanteringen av den sänkta avgiften på ett bra sätt. 78 procent av länen tycker att utbetalningen inte skötts på ett bra sätt och 22 procent vet inte om den skötts på ett bra sätt. På frågan om hanteringen av sänkningen skiljt sig åt för stora och små anläggningar så svarar 100 procent av de tillfrågade länen att den inte gjort det. 22 procent av de tillfrågade länen tycker att en löpande utbetalningsform är lämpligast, det vill säga löpande i noteringar. 72 procent av länen tycker att utbetalningen ska ske månadsvis och sex procent av länen svarar att den lämpligaste formen för utbetalning är om den sker årsvis.

Svenska Jägareförbundet bedömer inte att avräkningspriset under 2012 har förändrats i någon större utsträckning. Det finns en viss regional variation där priserna upplevs ha sjunkit i söder, stått still i mitten av landet och ökat lite i norr. I norr är det främst älg och fågel som säljs och de är mycket stabila i pris. Den svaga ökning som kan ses där kan därför vara ett svagt tecken på att avgiftssänkningen gett lite resultat. I mitten av landet, men främst i söder, är majoriteten som säljs vildsvin. Där har priset varierat mycket mellan år beroende på tillgången av vildsvin. Där kan man tänka sig att prisvariationer beroende på tillgång gör att effekterna av den sänkta avgiften blir liten eller ingen alls.

Svenska Jägareförbundet anger i sitt svar att de inte bedömer att de sänkta kontrollavgifterna har gett någon märkbar skillnad på medlemmarnas verksamhet. Det finns en utbredd uppfattning av de sänkta kostnaderna inte slagit igenom i det ”yttersta ledet”. Det stora problemet idag upplevs främst vara tillgången till vilthanteringsanläggningar inom rimliga avstånd. Därför frågar många jägare efter möjligheten att få sälja, främst vildsvin, i egen regi i mindre mängd. Man har också problem med tillgång till vilthanteringsanläggningar sett över året. När jägarna vill sälja vilt så vill inte anläggningarna köpa och tvärtom.

*Svar från branschen har sammanställts av Daniel Ligné, riks jaktvårdskonsulent, Svenska Jägareförbundet.*⁴¹

⁴¹ Svar inkom den 26 mars 2013. 17 län som har vilthanteringsanläggningar har svarat på frågeformuläret och Daniel Ligné har sammanställt svaren.

6 Har de sänkta köttkontrollavgifterna påverkat strukturen?

Eftersom den generella sänkningen av köttkontrollavgiften infördes 2012 är det svårt att redan nu se hur den sänkta avgiften har påverkat strukturförändringar i primärproducentledet. Sänkta kontrollavgifters påverkan på strukturen hos dels primärproduktionen och dels slakterinäringen analyserar vi därför främst utifrån ett teoretiskt resonemang. Vi för också en diskussion om hur den slojade godkännandeavgiften för anläggningar som planerar att slakta mindre än 1 000 ton per år påverkar strukturen i slakteribranschen, se bilaga 9.1. För att möjliggöra detta kommer vi dela in diskussionen i dels de marknader som påverkar primärproducenterna direkt och dels i de marknader som påverkar slakterierna direkt. För att förenkla de ekonomiska resonemangen något antar vi i vår diskussion här att slakterierna inte säljer direkt till slutkonsument utan att det finns minst ett mellanled i förädlingsprocessen.

Från den ekonomiska litteraturen vet vi att det ständigt pågår stora förändringar över tid och rum i marknadsstrukturen i en bransch. Nya företag startas och andra slås ut, kostnadsstrukturen för företagen förändras och så även avsättningsmarknaderna. Företagens beteende på en marknad varierar således mycket med de förhållanden som råder både på insatssidan i form av insatsvaror och produktionsfaktorer och på outputsidan i form av slutprodukter. Frågor som hur många produkter som ska produceras, vilket pris produkterna bör ha och vilka andra konkurrensmedel som ska användas, beror enligt litteraturen bland annat på antalet aktörer på sälj- respektive köpsidan, om produkten är homogen eller heterogen och om det finns höga inträdes- eller utträdeshinder i branschen.

Då marknaden för en produkt kan vara mer eller mindre svår att avgränsa, ligger bedömningen av marknadsform ofta i om produkten är homogen eller heterogen. Många produkter som är tillgängliga på marknaden går att ersätta med produkter som är snarlika och som då kan konkurrera inom samma område. En homogen produkt är med andra ord en produkt som är densamma oavsett var den kommer ifrån eller vart den distribueras, exempelvis mjölk från kor. När det gäller inträdeshinder är det, enkelt definierat, något som hindrar eller blockerar möjligheterna för ett företag att ta sig in i en bransch. Motsvarande definition för ett utträdeshinder är då något som hindrar eller blockerar möjligheterna för ett företag att lämna en bransch. Exempel på inträdeshinder kan vara lagstiftning, patent, höga investeringskostnader, långa och dyra transporter och höga godkännandeavgifter, och exempel på utträdeshinder är investeringar i specialiserad utrustning som inte på ett enkelt sätt kan användas i andra branscher (små möjligheter till vidareförsäljning) och höga fasta kostnader som fortfarande finns kvar efter att företaget lämnat branschen.

Utifrån dessa kriterier är det i många fall möjligt att definiera vilken marknadsform⁴² som råder på en marknad. Baserat på marknadsform, grad av konkurrens,

⁴² De vanligaste marknadsformerna som lärs ut i ekonomiska läroböcker är fullständig konkurrens, monopolistisk konkurrens, oligopol och monopol. Samtliga former förutom fullständig konkurrens vittnar om att det finns någon typ av koncentration (fåtalskonkurrens) på säljsidan eller att produkterna är imperfekta substitut till varandra (monopolistisk konkurrens). I bägge fallen kan någon typ av säljarmakt utövas. Vad som inte är lika vanligt i läroböckerna är motsvarande på köpsidan. Marknadsformer med köparmakt är då monopsonistisk konkurrens, oligopsoni och monopsoni.

empirisk litteratur och offentlig samt insamlad statistik, kan vi sedan teoretiskt diskutera hur de sänkta köttkontrollavgifterna och slopade godkännandavgiften för mindre slakterier som slaktar mindre än 1 000 ton kött per år kan ha påverkat strukturen i primärproduktionen och i slakterinäringen.

6.1 Primärproducenter

Under en lång tid av år har antalet företag inom primärproduktionen minskat. Samtidigt gäller att graden av specialiseringen i företagen inte utvecklats dramatiskt, vilket tyder på att produkterna är relativt homogena (inom varje djurslag). Antalet nötkötts-, gris-, fjäderfä-, får och lamm- och renproducenter är stort och koncentrationsgraden i de olika branscherna är låg. Det betyder att det inte finns några nämnvärt dominanta företag som påverkar prisbildningen. Det tyder på att primärproducenterna är pristagare.

En grupp primärproducenter som är svår att placera in i diskussionen är jägarna. De har ingen fast produktionsanläggning där de föder upp djur utan de djur som skickas till slakt är ofta knutna till mark med jakträtt (egen eller i samförstånd med annan markägare och/eller jaktlag). Till skillnad från uppfödare av djur kopplade till lantbruk och rennäring (vilka till stor del är produktionsinriktade), drivs många jägare av andra incitament till jakt än de rent ekonomiska. Detta gör att vi i diskussionen fokuserar mer på de djur som är kopplade till lantbruket och rennäringen.

Samtidigt som gårdarna växer i storlek och antalet gårdar minskar, visar den ekonomiska situationen att företagen blivit alltmer beroende av stöd och att avkastningen på satsat kapital minskar. Lagerkvist (2004) visar bland annat att mindre företag visar på högre stödandel än större företag och att den geografiska spridningen av stöden inom landet visar att stödnivåerna är högre ju längre norrut man kommer (räknat i riksområden). Detta tyder på att primärproduktionen inte finner sig i en hållbar jämvikt där företaget som producerar på marginalen gör en nollvinst och att det inte finns incitament för nya företag att ta sig in på marknaden. En annan indikator på att ingen jämvikt nåts är att storleken på gårdarna stiger. Det indikerar att det finns stordriftsfördelar att vinna.

Primärproducenterna säljer sina produkter i huvudsak till slakterier som i sin tur förädlar produkterna och säljer vidare till nästa led i förädlingskedjan. Då koncentrationen inom slakteribranschen, uppdelad på olika djurslag, är hög (se tabell 13) tyder det på att marknaden för primärproducenternas slutprodukter är oligopsonistisk till sin natur. Med det menas en form av imperfekt konkurrens som finns när det finns många producenter relativt till antalet köpare och att viss köparmakt existerar.

Då det finns små möjligheter för primärproducenten att påverka priset på slutprodukten är det intressant att även nämna något om insatssidan. Förutom mängden arbete och kapital är foder en stor del av företagets kostnader i produktionen. Koncentrationen på insatsvarusidan för primärproducenterna avseende foder är stor. Det finns ett fåtal foderleverantörer och de fyra största har en marknadsandel på cirka 88 procent. Eftersom ungefär halva produktionskostnaden vid uppfödning av animalier kommer från foder, kan vi dra slutsatsen att marknaden är en oligopolmarknad.⁴³ Det innebär att det finns ett litet antal

⁴³ Jordbruksverket (2011b).

säljare i förhållande till köpare. Detta innebär i sin tur att det råder en oligopol-situation på insatsvarusidan och en oligopsoni på säljsidan för primärproducenterna. De intervjuer som ligger till underlag för Jordbruksverket (2011a) visar på att de primärproducenter som har egen vallfoderodling klarar sig bättre än de som inte har det.

6.1.1 Den sänkta avgiften förd vidare via högre avräkningspriser

För de fall då de sänkta köttkontrollavgifterna har förts vidare från slakterierna till primärproducenterna genom högre avräkningspriser innebär det högre priset på produkten att lönsamheten ökar, alternativt att underskottet minskar. Om vi antar att det råder jämvikt på marknaden innan förändringen av prisnivån, innebär det högre avräkningspriset att nya företag vill etablera sig på marknaden. Då vi hittills inte sett några sådana tendenser empiriskt får vi anta antingen att etableringshindren är för höga eller att marknaden inte var i jämvikt innan prisförändringen.

I de undersökta primärproducentbranscherna krävs stora investeringar i fysiskt kapital som byggnader och även i areal. Detta fungerar både som inträdeshinder och utträdes hinder. Inom nötköttsproduktionen har det visat sig att de gårdar som odlar sin egen vall ofta är mer konkurrenskraftiga än de som enbart köper in foder.⁴⁴ Om marknaden inte var i jämvikt innan prisförändringen och om några företag drev rörelsen med underskott, innebär det högre priset att en del av dem sannolikt inte behöver lägga ned verksamheten. Det finns flera skäl till varför ett företag driver en rörelse eller del av en rörelse med underskott. Ett skäl är att lantbrukaren driver uppfödningen av djur vid sidan av annan rörelse, det vill säga som bisyssla eller som komplement till annan produktion, exempelvis mjölk. Ett annat skäl är höga utträdes hinder i form av bland annat höga kapitalkostnader (dålig andrahandsmarknad för det fysiska kapitalet som lantbrukaren använder i produktionen).

En slutsats här är att de högre avräkningspriserna med stor sannolikhet hjälpt till att bromsa trenden med färre antal företag inom primärproducentbranscherna.

6.1.2 Den sänkta avgiften förd vidare via efterfrågefrämjande aktivitet

För de fall som de sänkta köttkontrollavgifterna har använts till att stimulera efterfrågan (se avsnitt 4.6) är det svårare att fastställa om sänkningen kommit primärproducenten tillgodo. Om stimuleringen sker i form av en kommunikationskampanj med syfte att få konsumenter att öka sin konsumtion av svensk kyckling och kalkon, kommer den ökade efterfrågan troligen påverka utbudet positivt. På en marknad med många företag som konkurrerar och där koncentrationen av företag är relativt låg (som i uppfödningen av fjäderfä), kan vi anta att den ökade produktionen är villkorad av att priset på kyckling måste stiga. Detta eftersom företagen redan i utgångsläget troligen producerar till ett pris som motsvarar marginalkostnaden. All den ökade efterfrågan i konsumtionsled kommer dock inte de svenska primärproducenterna tillgodo då del av den ökade efterfrågan kommer att mättas av utländska produkter.

⁴⁴ Jordbruksverket, (2011b).

6.2 Slakterier

Inom slakterinäringen har det dels skett en konsolidering av stora slakterier de senaste åren, dels en ökning av antalet mindre slakterier (de som slaktar mindre än 1 000 ton kött per år). Mönstren går igen för slakt av både gris- och nötkött. När det gäller slakten av får och lamm både ökar antalet anläggningar och antalet mindre slakterier medan det för fjäderfä inte har skett någon tydlig förändring. De slakterier som ingår i vår utvärdering har delats in i mindre och större slakterier. Utifrån en diskussion om inträdeshinder på marknaden skiljer vi i detta kapitel på mindre slakterier från större slakterier. Detta gör vi då förutsättningarna att starta ett litet slakteri förändrades i och med att godkännandeavgiften för anläggningar som planerar att slakta mindre än 1 000 ton kött per år slopades år 2010.

Koncentrationsgraden hos slakterierna är relativt hög för de berörda köttslagen (se tabell 13). Denna koncentration är av intresse både nationellt och regionalt. En marknad som kan ses som oligopson (fåtalskonkurrens) på nationell nivå kan mycket väl vara monopson på regional nivå.

Tabell 13. Antalet slakterianläggningar och koncentrationsgrad uppdelat per djurslag

Köttslag	Antal anl.	Koncentration C4 (%) ^a	Årtal
Gris	45	85	2011
Nöt	60	69	2011
Får/lamm	62	69	2011
Fjäderfä	18	88	2012
Ren	11	65	2012
Vilt	63	27	2012

^a Med C4 menas de fyra största företagens andel av branschens totala slaktade volym (i ton). I fallen med fjäderfä, ren och vilt har vi använt avgiftens storlek i kronor som indikator på slaktad volym.

Källa: Egna beräkningar baserade på statistik från Jordbruksverket, Livsmedelsverket och SCB.

Ett sätt att säkerställa leveranser av slaktdjur till slakterierna är att integrera företaget vertikalt genom sammanslagningar eller uppköp. Ett annat sätt är att via vertikal koordinering (bland annat genom olika typer av kontrakt) binda leverantören (primärproducenten) till sig för att säkerställa både mängden av leveranser samt andra attribut (exempelvis kvalitet).⁴⁵

Som vi visat tidigare så har slakterierna en viss marknadsmakt på inköpsidan, men på säljsidan däremot möter de en stor konkurrens eftersom slakteriernas förädlade produkter konkurrerar på en stor internationell marknad. Då Sverige de senaste åren varit nettoimportör av kött inom de flesta djurslagen,⁴⁶ kan vi anta att det finns en efterfrågan på slakteriernas produkter men att priserna inte är tillräckligt konkurrenskraftiga. Stora kunder för slakterierna är bland annat livsmedelsproducenter (industrin) och kommuner och landsting, vilka kan ses som stora köpare med marknadsmakt. Detta sammantaget indikerar att slakterierna är prisstagare (så länge som produkten är homogen).

⁴⁵ Se exempelvis Sexton (2012).

⁴⁶ Jordbruksverket (2012).

6.2.1 Avskaffad godkännandeavgift för mindre slakterier

Då den tidigare avgiften för godkännande på 36 000 kronor togs bort för anläggningar som planerar att slakta mindre än 1 000 ton per år och då antalet mindre slakterier har ökat, kan vi anta att avskaffandet av godkännandeavgiften har minskat de inträdeshinder som tidigare hållit nya företag borta från marknaden. Med lägre inträdeshinder och/eller utträdes hinder ökar sannolikheten för att nya företag etablerar sig i slakteribranschen. Då så verkar ha skett kan vi anta att godkännandeavgiften var ett väsentligt inträdeshinder till att starta upp ett mindre slakteri.

6.2.2 Om den sänkta köttkontrollavgiften inte har kommit primärproducenten direkt tillgodo

För de fall de sänkta köttkontrollavgifterna inte förts vidare till primärproducent kan vi anta att pengarna antingen använts för att öka kapaciteten i slakteriet och/eller för att möjliggöra ett konkurrenskraftigt försäljningspris på de förädlade produkterna. Om sänkningen medfört en ökad omsättning för de slakterier som inte fört den vidare eller om den medfört att företaget inte avslutat sin verksamhet är svårt att säga något om utifrån den statistik vi har. Vi vet att de flesta slakterier som inte har betalat ut den sänkta avgiften är små och slaktar i hög utsträckning egna djur och vilt, se avsnitt 4.1. Vi vet också utifrån vår enkätundersökning att den sänkta avgiften för flera nystartade slakterier har påverkat beslutet att starta och driva ett slakteri. Därmed kan vi anta att beslutet att inte föra vidare sänkningen till primärproduktionen har varit positivt för de producenter som antingen redan hade slakteriverksamhet i företaget eller som startade upp slakteriverksamhet baserat på den sänkta avgiften tillsammans med den slopade godkännandeavgiften, se avsnitt 6.2.1.

7 Resultat och slutsatser

Livsmedelsverket fick sammanlagt 102 miljoner kr av regeringen i anslag år 2012 för att sänka kostnaden för den offentliga kontrollen i slakterier och vilthanteringsanläggningar i Sverige. Syftet med åtgärden var att stärka den svenska livsmedelssektorn och på så vis förbättra konkurrenskraften för livsmedelsföretag. 90 miljoner kr av de 102 miljoner kr skulle användas för att sänka köttkontrollavgifterna vid samtliga anläggningar och 12 miljoner kr skulle användas för att sänka avgiften vid mindre slakterier. Sedan 2008 har Livsmedelsverket fått anslag av regeringen för att sänka kontrollavgifterna på mindre slakterier och anläggningar. Livsmedelsverket har använt båda anslagen för att finansiera sänkningen av köttkontrollavgifterna. Vi har därför inte kunnat begränsa utvärderingen till anslaget för den generella sänkningen av köttkontrollavgifterna utan utvärderingen inkluderar också anslaget med syfte att förbättra konkurrenskraften för mindre slakterier.

98 av 102 miljoner kr har använts för att sänka köttkontrollavgifterna

Livsmedelsverket har använt den största delen av anslagen till att sänka delar av kostnaderna för den offentliga köttkontrollen. Till denna del har 98 027 674 kr använts, vilket motsvarar cirka 96 procent av anslaget. En mindre del, 918 000 kr, har Livsmedelsverket använt för att sänka godkännandeavgiften för anläggningar som slaktar upp till 1 000 ton. Resterande cirka 3 miljoner kr har myndigheten använt för att täcka kostnader som till exempel resekostnader relaterade till den offentliga kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Merparten av den sänkta avgiften har kommit primärproducenterna direkt tillgodo

Drygt 81 miljoner kr av de 98 miljoner kr som har använts för att sänka delar av kostnaderna för den offentliga köttkontrollen beräknar vi ha kommit primärproducenterna direkt tillgodo. De har kommit dem direkt tillgodo genom högre avräkningspris, lägre slaktavgift och genom att primärproducenterna själva driver slakterierna eller vilthanteringsanläggningarna och där endast slaktar egna djur.

De resterande 17 miljonerna kan ha kommit primärproducenterna tillgodo på annat sätt

De slakterier som är medlemmar i Svensk Fågel har fått cirka 9,1 miljoner i sänkt köttkontrollavgift och denna del har inte kommit primärproducenterna direkt tillgodo. Anslutna primärproducenter och slakterier tog ett gemensamt beslut om hur den sänkta avgiften skulle användas. Knappt 6 miljoner kr av de sänkta köttkontrollavgifterna har gått till en kommunikationskampanj. Resterande, drygt 3,1 miljoner kr har använts för att sänka slakteriernas kostnader för kontrollprogram och för att kompensera mindre slakteriers kontrollkostnader.

Cirka 620 000 kr av de 17 miljonerna beräknar vi ha gått till större tamboskaps-slakterier. Sannolikheten att denna del av sänkningen har betalats ut till primärproducenterna är liten. Däremot vet vi inte om de har kommit primärproducenterna tillgodo indirekt på något annat sätt.

De cirka 7 miljoner kr som återstår av de knappt 17 miljoner kr har främst mindre slakterier tagit del av. Dessa slakterier slaktar tamboskap, fjäderfä, vilt och ren. Flera av de små slakterierna har oftast egen slakt och slaktar inte kontinuerligt under året.

Avräkningspriserna har inte påverkats av de sänkta köttkontrollavgifterna, utöver att ersättningen i vissa fall har betalats ut direkt till primärproducenterna.

Alla slakterier och vilthanteringsanläggningar har fått sänkt kontrollavgift. Eftersom det därmed inte finns någon väldefinierad kontrollgrupp är det mycket svårt att med säkerhet ta reda på hur avräkningspriserna hade utvecklats utan de sänkta avgifterna. Vi har analyserat utvecklingen av avräkningspriserna både före sänkningen av köttkontrollavgiften och efter. De analyserade avräkningspriserna är priser exklusive tillägg på grund av sänkningen. Vi har inte kunnat visa att slakterierna har agerat på ett annat sätt än tidigare i sin prissättning, förutom då ersättning har betalats ut direkt till primärproducenterna på grund av de sänkta avgifterna. Om de sänkta avgifterna kvarstår bör det analyseras vidare hur och om dessa har påverkat avräkningspriserna.

Mindre slakterier har fått större sänkt köttkontrollavgift per kg än större

De sänkta köttkontrollavgifterna som slakterierna har fått från Livsmedelsverket skiljer sig åt beroende på hur stor skillnaden är mellan den faktiska kostnaden per djur och den avgift slakterierna betalar för köttkontroll. Sedan 2012 betalar slakterierna en avgift till Livsmedelsverket per slaktat djur. Större slakterier har en relativt låg faktisk kostnad per djur för kontrollen eftersom de bland annat har skalfördelar vid högre slaktvolym. Mindre slakterier har fått en större sänkt köttkontrollavgift i relation till slaktvikt. Tamboskapslakterierna har tillsammans fått 84 procent av den sänkta köttkontrollavgiften. Det är de större slakterierna, där Livsmedelsverket har personal närvarande på slakteriet, både före och efter slakt, som i absoluta tal har fått störst del av den sänkta avgiften, cirka 71,4 miljoner kr. Fjäderfäslakterierna har tillsammans fått 12 procent av de totala sänkta köttkontrollavgifterna. Renslakterierna och vilthanteringsanläggningarna har fått 1,4 respektive 2,6 procent av sänkningen.

Den sänkta köttkontrollavgiften har stor betydelse för mindre slakterier

Mindre slakterier har ofta verksamhet som innebär att man, helt eller delvis, slaktar sina egna djur. Därför är det sannolikt att en stor del av den sänkta avgiften som mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar fått del av har kommit primärproducenterna direkt tillgodo genom att ägaren på slakterier även är primärproducent. Den sänkta avgiften kan också ha kommit producenterna indirekt tillgodo genom att slakterier har investerat i anläggningen vilket gynnar de producenter som slaktar på slakterierna. Flera mindre slakterier har i sitt svar på vår enkätundersökning angett att den sänkta avgiften är viktig för att hålla verksamheten igång. Några slakterier har också angett att utan den sänkta avgiften skulle de inte startat verksamheten och en del har angett att utan denna skulle verksamheten inte heller ha kunnat drivas vidare. Att slakteriet kan hålla verksamheten igång kan gynna primärproducenter i närheten, till exempel så kan det ge lägre transportkostnader. Regeringens syfte med att sedan 2008 ge Livsmedelsverket ökat anslag för att sänka kontrollavgiften vid mindre slakterier har varit att förbättra konkurrenskraften för dessa. Att Livsmedelsverket har tagit bort godkännandeavgiften vid planerad slakt mindre än 1 000 ton per år är också en åtgärd som gynnar mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Brist på information om syftet med den sänkta köttkontrollavgiften

Det är tydligt att informationen om syftet med den sänkta köttkontrollavgiften inte har varit tillräcklig. Både slakterier och primärproducenter betonar detta i vår

enkätundersökning. I budgetpropositionen för år 2012 står det att regeringen vill sänka kostnaderna för den officiella kontrollen för att stärka *livsmedelsföretagarnas* konkurrenskraft. Vårt uppdrag går ut på att utvärdera hur den sänkta köttkontrollavgiften har kommit *primärproducenterna* tillgodo. Livsmedelsverket har i sin information till slakterierna meddelat storleken på sänkningen, inte syftet med den.

Att anslaget ska användas för att sänka avgiften för köttkontroll har varit tydligt. Däremot har det inte alltid tydligt framgått vem som ska få del av den sänkta avgiften och hur den ska användas. Otydligheten om syftet har gjort vårt uppdrag svårt att genomföra eftersom det råder delade meningar bland slakterier, vilthantlingsanläggningar och bland primärproducenterna om just syftet med den sänkta avgiften.

Oklart syfte leder till att den sänkta avgiften har hanterats olika

Kött och charkföretagen (KCF) har varit tydliga med att slakterierna ska betala ut den sänkta avgiften direkt till primärproducenterna via avräkning. Så har slakterierna också gjort. Generellt sett så har andra större slakterier gjort detsamma, det vill säga fört vidare den sänkta avgiften direkt till primärproducenter. De mindre slakterierna skiljer sig i detta avseende. Majoriteten av de mindre slakterierna har inte fört vidare den sänkta avgiften direkt till primärproducent. Det behöver inte betyda att sänkningen inte har kommit producenterna tillgodo på något annat sätt. Svensk Fågel har använt större delen av den sänkta avgiften till att marknadsföra svensk matfågel. Att den sänkta avgiften har använts på olika sätt inom olika kategorier av slakterier kan påverka strukturen inom slakterinäringen.

Brist på information skapar osäkerhet

Det har tagit tid för slakterierna att administrera den sänkta avgiften och en eventuell utbetalning. Detta hänger ihop med att det slutgiltiga beslutet om avgiftens storlek från Livsmedelsverket 2012 kom senare än vanligt. Dessutom har slakterierna använt den sänkta avgiften på olika sätt och betalat ut den vid olika tidpunkter. Att det tagit tid för slakterierna att betala ut sänkningen och att denna har betalats ut på olika sätt har bidragit till en osäkerhet bland primärproducenterna. Att de olika slakterierna och anläggningarna har använt sänkningen på olika sätt förstärker också osäkerheten bland slakterierna om hur sänkningen ska användas.

Ytterligare en faktor bakom osäkerheten bland primärproducenterna har varit att den sänkta avgiften för ett givet djur kan variera från slakteri till slakteri. Med det menas att den faktiska minskningen i relation till slaktvolym kan variera mycket mellan slakterier.

Primärproducenterna upplever den sänkta avgiften positivt

Branschorganisationerna ger en samlad bild. Att regeringen satsat pengar på att sänka avgiften för köttkontroll är en viktig signal till primärproducenterna om att man vill ha en fortsatt djurproduktion i Sverige och att näringen är viktig. Beslutet om att sänka köttkontrollavgiften ökar framtidstron hos primärproducenterna.

Branschorganisationerna inom nöt, gris och lamm betonar att trots att sänkningen av avgiften är liten så påverkar den primärproducenternas verksamhet positivt och är en viktig pusselbit i en pressad svensk köttproduktion. Företrädare för den svenska rennäringen betonar att den sänkta avgiften har en stor betydelse för primärproducenterna och är ett bra sätt för att stärka konkurrenskraften. Svenska

Jägareförbundet bedömer däremot att de sänkta kontrollavgifterna inte har gett någon märkbar skillnad på medlemmarnas verksamhet.

Den sänkta avgiften för köttkontroll påverkar strukturen i primärproduktionen

Om de sänkta köttkontrollavgifterna har förts vidare från slakterierna till primärproducenterna direkt genom högre avräkningspriser innebär det att lönsamheten förbättras i primärproducentledet. Trenden de senaste åren har varit att produktionen koncentreras i färre företag. Om regeringen fortsätter att ge Livsmedelsverket anslag för att sänka köttkontrollavgifterna så är det viktigt att studera vidare vilka effekter detta får på strukturen, eftersom det kan ta tid innan effekterna av de sänkta avgifterna kan ses i primärproducentledet.

De sänkta köttkontrollavgifterna och den sänkta godkännandavgiften påverkar strukturen i slakterinäringen

Att godkännandavgiften tagits bort, för slakterier som slaktar upp till 1 000 ton per år, har minskat de inträdeshinder som tidigare hållit nya slakterier borta från marknaden. Det är tydligt att antalet nya mindre slakterier har ökat sedan godkännandavgiften togs bort. Enligt enkäterna till slakterierna har de sänkta köttkontrollavgifterna och den borttagna godkännandavgiften en stor betydelse för att starta och driva ett mindre slakteri. De sänkta köttkontrollavgifterna har i högre utsträckning stannat på mindre slakterier och då speciellt nystartade mindre slakterier. Likaså är det viktigt att studera vidare vilka effekterna blir av de sänkta köttkontrollavgifterna på strukturen hos slakterier om denna åtgärd försätter framöver.

8 Källförteckning

- Box, G och Jenkins, G (1976) *Time Series Analysis, Forecasting, and Control*. Holden Day, San Francisco
- Dickey, D och Fuller, W. A. (1979) Distribution of the Estimates for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Journal of the American Statistical Association*
- Enders, W. (2004) *Applied Econometric Time Series (2 ed)*. John Wiley and Sons, New York
- Finansdepartementet, Budgetproposition för år 2012, Prop. 2011/12:1.
- Jordbruksverket, Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:46) om prisrapportering av nöt-, gris- och lammkött.
- Jordbruksverket (2011a), Konkurrensen i köttbranschen: intervjuundersökning, Rapport 2011:13.
- Jordbruksverket (2011b), Konkurrensen på fodermarknaden, Rapport 2011:22.
- Jordbruksverket (2012). Sveriges utrikeshandel med jordbruksvaror och livsmedel 2009–2011, Rapport 2012:32.
- Lagerkvist, C.-J. (2004), ”Strukturutvecklingen - Vart är vi på väg?”, *Kungl. Skogs- och Lantbruksakademins Tidskrift (KSLAT)*, **143**(19), sid. 27-33.
- Landsbygdsdepartementet, Faktablad, En budget som stärker landsbygden, september 2011
- Livsmedelsverket (2007), Vägledning, Jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt.
- Livsmedelsverket, PM 2010-12-09, Beslut-principer för nedsättning av avgift för godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar, dnr 4740/2011.
- Livsmedelsverket (2012), Årsredovisningen 2012.
- Livsmedelsverket, PM 2012-01-16, Beslut-principer för nedsättning av avgift för godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar.
- Livsmedelsverket, PM 2012-10-10, Offentlig kontroll inom området kontroll av livsmedelsanläggningar.
- Livsmedelsverket, Karin Hendelberg, mejl 2013-04-08.
- Livsmedelsverket, Karin Hendelberg, mejl 2013-05-02.
- Livsmedelsverket, Karin Hendelberg, mejl 2013-05-15.
- Regeringen, landsbygdsdepartementet (2011), Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Livsmedelsverket.
- Sexton, R, (2012), Market Power, Misconceptions, and Modern Agricultural Markets, *American Journal of Agricultural Economics*, 95(2).
- Svensk Fågel, protokoll styrelsemötet den 18 juni 2012 på Svaneholms slott.

Svensk Fågel, Maria Donis (VD), mejl 26 mars 2013.

Svensk Fågel, Maria Donis (VD), mejl 28 april 2013.

Sveriges Grisföretagare, Ingemar Olsson (ordförande), mejl 10 mars 2013.

Sveriges Lammköttproducenter, Tomas Olsson (ordförande), mejl 20 februari 2013.

Sveriges Nötköttproducenter, Carina Johansson (verksamhetsledare), mejl 21 februari 2013.

Sveriges Mjölkbönder, Lars Aronius, mejl 19 april 2013.

Svenska Jägareförbundet, Daniel Ligné, (riksjaktvårdskonsulent), mejl 26 mars 2013.

Per Gustav Idivuoma, företrädare för rennäringen i Sverige, mejl 9 februari 2013.

9 Bilaga

9.1 Sänkt köttkontrollavgift för mindre slakterier

Regeringen har sedan år 2008 öronmärkt pengar av Livsmedelsverkets anslag för att sänka avgiften för den offentliga kontrollen⁴⁷ och därigenom stärka den svenska livsmedelssektorn och förbättra konkurrenskraften för mindre slakterier. Hur mycket pengar som har öronmärkts av anslaget har varierat från år till år, men mellan 2008 och 2010 fick Livsmedelsverket 9 miljoner kr för att sänka avgifterna och år 2011 ökade anslaget till 12 miljoner kr.

Anslaget för att sänka avgiften för köttkontrollen för mindre slakterier har Livsmedelsverket fördelat ut till samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar. Hur mycket sänkning som varje anläggning har fått beror på anläggningens årliga slaktvolym. Anledningen enligt Livsmedelsverket till att man har sänkt samtliga slakteriers kontrollavgift för de första 200 ton planerade slaktvolymen till och med 2010 och därefter 100 ton av den planerade slaktvolymen, beror på att slakterier och vilthanteringsanläggningar utgör ett avgiftskollektiv där merparten av de gemensamma kostnaderna som ingår i timtaxan bärs av de större företagen. De kostnader som avses är till exempel kostnader i samband med resor till och från mindre slakterier. Det finns inte heller någon tydlig gräns för när en mindre anläggning blir en större anläggning.⁴⁸

9.1.1 Fördelning av sänkta kontrollavgifter

9.1.1.1 Sänkning med 9 miljoner

För att sänka kontrollavgifterna för mindre slakterier så fick Livsmedelsverket 9 miljoner i anslag mellan år 2008 och 2010⁴⁹. Under 2008 till 2010 sänktes avgiften för köttkontroller i tre steg:

- för all slakt upp till 100 enheter eller 20 ton per år i slaktad vikt sänktes avgiften motsvarande 1,0 gånger EU:s minimiavgift,
- för all slakt mellan 101 och 1 000 enheter eller mellan 20 och 200 ton per år i slaktad vikt sänktes avgiften till 2,0 gånger EU:s minimiavgift,
- för slakt däröver gällde full avgift.

Under 2010 justerades steg två och tre i den tidigare modellen och avgiften för kontrollerna vid slakt sänktes:

- för all slakt mellan 101 och 500 enheter eller mellan 20 och 100 ton per år i slaktad vikt till 2,0 gånger EU:s minimiavgift,
- för slakt därutöver gällde full avgift.

År 2008 sänktes även godkännandeavgiften för anläggningar som planerar att slakta mindre än 1 000 ton per år till noll kr. Godkännandeavgift är den avgift som Livsmedelsverket tar ut när myndighetens inspektörer och/eller officiella veterinärer kontrollerar att företagets lokaler, utrustning och verksamhetsrutiner är

⁴⁷ Livsmedelsverket, PM 2010-12-09.

⁴⁸ Livsmedelverket, PM 2010-12-09. Karin Hendelberg, mejl korrespondens, 2013-05-02.

⁴⁹ Livsmedelsverket, PM 2010-12-09.

lämpliga för slakteriverksamhet och för andra verksamheter inom köttområdet (i enlighet med förordning (EG) nr 853/2004). Godkännandavgiften för slakteri och vilthanteringsanläggning är 36 000 kr för en ny anläggning (SLVFS 2006:21).

9.1.1.2 Sänkning med 12 miljoner

År 2011 fick Livsmedelsverket 12 miljoner kr i anslag för att fortsätta underlätta den småskaliga slakten som en del av regeringens prioritering av Sverige – det nya matlandet.⁵⁰ Under 2011 sänktes avgifterna för köttkontroll till EU:s minimiavgifter för de första 150 ton som slaktas vid ett slakteri eller en vilthanteringsanläggning. Avgiften för godkännandeprövning var fortsatt noll för anläggningar som planerade att slakta mindre än 1 000 ton per år⁵¹.

9.2 Fördelning av sänkt köttkontrollavgift och kontrollavgift bland anläggningar som svarat eller inte svarat på enkäten

För mindre tamboskaps-slakterier och vilthanteringsanläggningar är anläggningar med relativt låg sänkt avgift och avgift något överrepresenterade i enkätsvaren, se tabell 14.

Tabell 14. Hur sänkningen och avgiften är fördelat mellan de som svarat och inte svarat på enkäten

	Enkät-svar	medel-värde	median	Std.A.	max	min
Mindre tamboskaps-slakterier						
sänkning	svar	132 063	99 888	146 235	626 605	12 192
	ej svar	196 956	133 979	180 302	835 413	40 938
Avgift	svar	25 800	10 689	40 019	160 259	574
	ej svar	43 963	21 382	49 906	207 766	109
Vilthantering-anläggningar						
sänkning	svar	37 815	24 554	28 929	103 725	9 410
	ej svar	44 437	31 813	39 852	198 358	12 662
Avgift	svar	6 413	4 350	5 858	24 348	190
	ej svar	6 827	4 468	8 640	44 354	479

Källa: Enkätundersökning till slakterier och vilthanteringsanläggningar och Livsmedelsverket

⁵⁰ Finansdepartementet, Budgetpropositionen för 2011, Prop. 2010:11/1.

⁵¹ Livsmedelsverket, PM 2011-09-30, dnr 3598/2011.

9.3 Metod för att se om den sänkta köttkontrollavgiften har påverkat avräkningspriserna på andra sätt

Detta avsnitt beskriver kortfattat analysmetoden som vi använder för att analysera om sänkningen av köttkontrollavgifterna har påverkat avräkningspriserna på andra sätt än att den betalats ut direkt via avräkning, se avsnitt 4.7. De avräkningspriser som vi analyserar inkluderar därför inte det eventuella tillägg som primärproducenterna har fått på grund av sänkningen.

Analysen genomfördes genom att relevanta ARIMA modeller identifieras för prisserierna till och med vecka 52 2011. Totalt studeras priserna mellan första veckan 2007 till vecka 13 2013, vilket motsvarar 325 observationer. Tre prisserier eller tidsserier analyseras, en vardera för nöt (ungtjur klass R3), gris (slaktgris klass E) och lamm (klass O+). Analysmetoden kan beskrivas med följande steg:⁵²

- Serierna trend- och säsongrensas genom att beräkna residualerna från en regression med indikatorer för både trend och säsong. Dickey-Fullers test används sedan för att testa att serierna är stationära.⁵³
- Därefter används Box-Jenkinsmetoden för att identifiera en relevant ARIMA modell för varje serie.⁵⁴ De tre stationära trend- och säsongrensade prisserierna klassificeras utifrån metoden som AR(1) processer.
- De tre modellerna skattas för hela tidsperioden, med indikator för den generella sänkningen av köttkontrollavgiften. Det är möjligt att sänkningen kan ha påverkat avräkningspriserna gradvis och därför används två olika indikatorer för effekten av sänkningen. Den första indikatorn definieras utifrån att sänkningen kan ha påverkat priset fullt ut, från och med första veckan 2012. Den andra indikatorn definieras utifrån att sänkningen gradvis kan ha påverkat priset mellan första veckan 2012 och vecka 52 samma år, för att sedan påverka priset fullt ut. Det kan inte påvisas för någon av modellerna att indikatorerna är signifikant skilda från noll.

9.4 Bakgrundsstatistik slakterier

Förutom slakt i eget slakteri förekommer legoslakt, vilket innebär att företagen utför slakt åt andra slakteriföretag. Eftersom den procentuella fördelningen som nämnts avser godkänd slakt per anläggning så innebär förekomsten av legoslakt att andelarna fördelat på företag ser lite annorlunda ut.

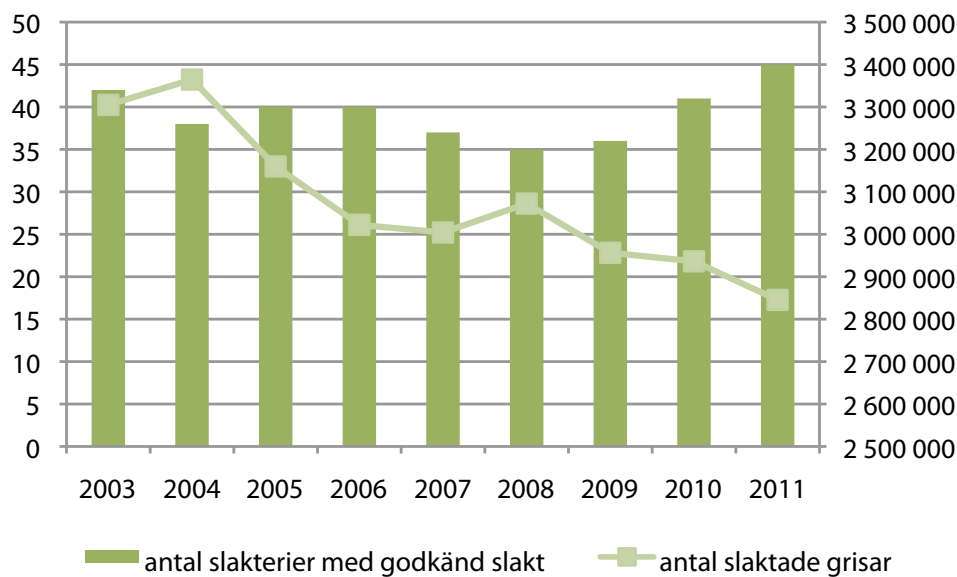
9.4.1 Slakten av gris

Slakten av grisar har minskat med 14 procent de senaste tio åren uttryckt i antal djur, medan antalet anläggningar som haft godkänd slakt av gris ökat från 42 till 45 procent. En del av dessa anläggningar har dock haft en mycket liten slakt, vissa år endast ett djur. Utvecklingen generellt är att antalet mindre slakterier ökar i Sverige.

⁵² Metoden finns beskriven i detalj i avsnitt 5.1 i Enders, W. (2004) .

⁵³ Dickey och Fuller (1979) .

⁵⁴ Box och Jenkins (1976).

Figur 8. Utveckling av den svenska grisslakten

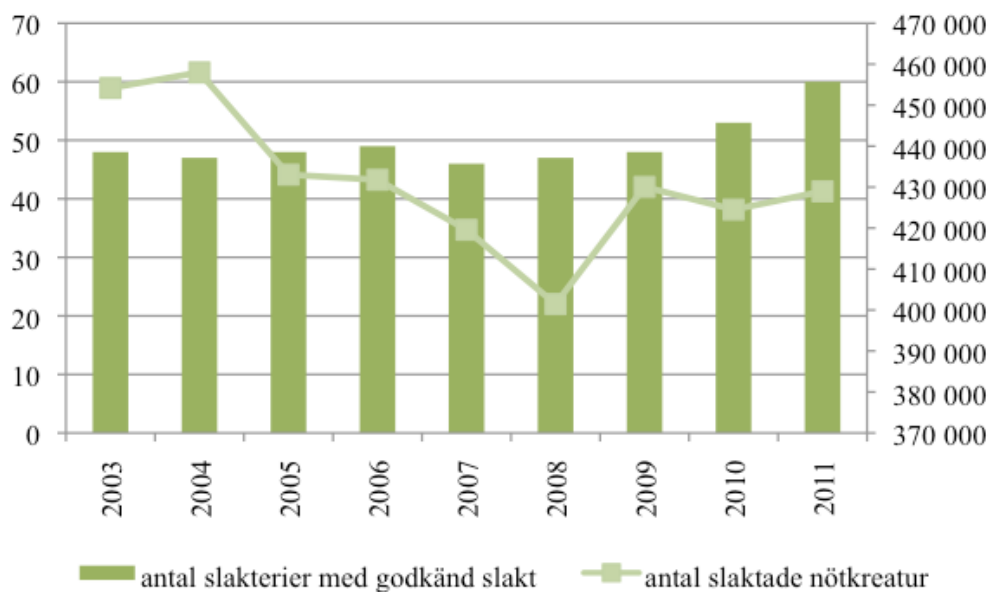
Källa: Jordbruksverket

Scan är det klart dominerande företaget för slakt av gris, även om andra företag knappar in. Under 2011 var fördelningen av grisslakten mellan de största företagen enligt följande: Scan 47 % (jfr 60 % 2008), KLS Ugglarps⁵⁵ 19 % (jfr 13 % 2008), Skövde Slakteri 10 % (jfr 5 % 2008) och Dalsjöfors 9 % (jfr 6 % 2008). Sammalagt stod dessa fyra största företag på den svenska marknaden för 85 % av grisslakten 2011 (jfr 84 % 2008). En jämförelse av marknadsandelarna längre tillbaka i tiden är svår att göra på grund av de stora förändringar som skedde i ägarstruktur före 2008, samtidigt som många anläggningar rationaliserades bort. I jämförelsen mellan 2008 och 2011 är det bara Scans anläggning i Uppsala som försvunnit det senare nämnda året och det är Scans andelar som krympt medan övriga större företag ökat sin marknadsandel.

9.4.2 Slakten av nötkreatur

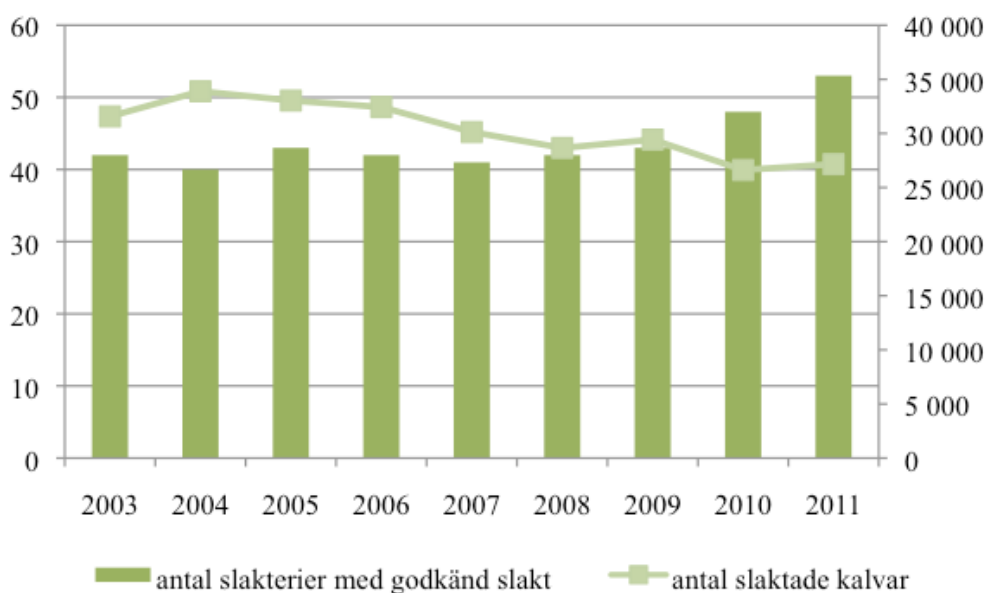
Slakten av nötkreatur (storboskap) minskade med 6 % mellan 2003 och 2011 uttryckt i antal djur, medan antalet anläggningar med godkänd slakt ökade från 48 till 60. Motsvarande utveckling för kalvar var en minskad slakt med 14 % mellan 2003 och 2011 samtidigt som antalet anläggningar med godkänd kalvslakt ökade från 42 till 53. Trenden med ökade förekomst av fler mindre slakterier märks tydligare i nötkötts- än i grisköttssektorn. En anledning till detta är att slakteriprocessen för gris är mer komplicerad än för nötkreatur och lamm.

⁵⁵ Slakten på Team Ugglarp ingår i beräkningen.

Figur 9. Utveckling av den svenska slakten av storboskap

Källa: Jordbruksverket

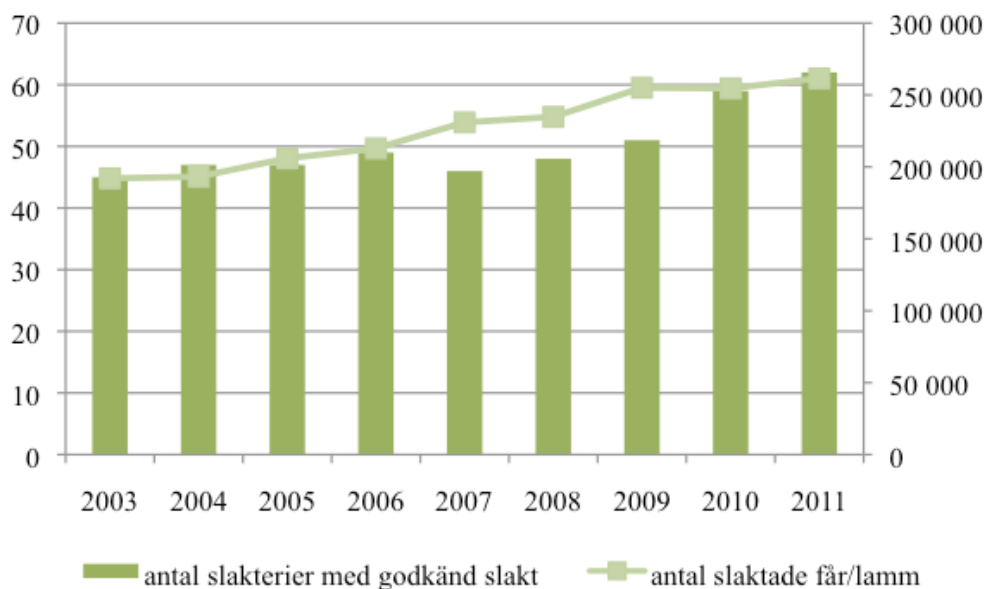
Figur 10. Utveckling av den svenska slakten av kalv

Källa: Jordbruksverket

Slaktfördelningen mellan de större företagen är något mer jämn när det gäller nötkreatur än gris. Under 2011 var fördelningen av storboskapsslakten följande: Scan 26 % (jfr 37 % 2008), KLS Ugglarps 25 % (jfr 18 % 2008), Dalsjöfors 10 % (jfr 6 % 2008) och Skövde slakteri 8 % (jfr 5 % 2008). Sammanlagt stod dessa fyra företag för 69 % av slakten av storboskap 2011 (jfr 70 % 2003). Liksom för grisslakten är det Scan som tappat marknadsandelar till förmån för de övriga tre större slakteriföretagen som samtliga ökat sin marknadsandel. Antalet anläggningar med godkänd slakt ökade mellan 2008 och 2011, samtidigt som de fyra största företagen i princip behöll sin totala marknadsandel.

9.4.3 Slakten av får och lamm

Antalet slaktade får och lamm ökade med 36 % mellan 2003 och 2011. Under samma period ökade antalet anläggningar med godkänd slakt från 45 till 62. Liksom för slakten av nötkreatur har antalet mindre slakterier ökat märkbart under perioden.

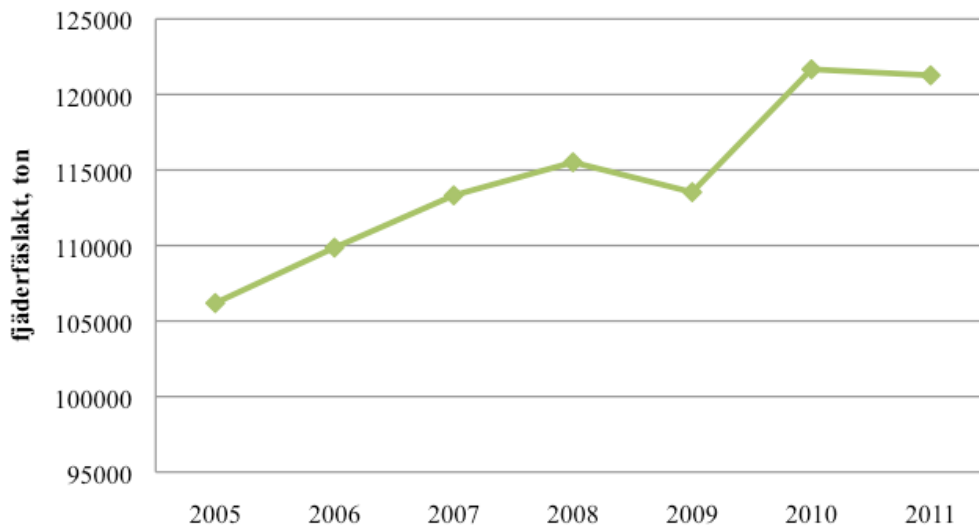
Figur 11. Utveckling av den svenska lammslakten

Källa: Jordbruksverket

För slakten av lamm är endast två av de fyra större nötkreaturs- och grisslakterierna dominerande. Scan hade 38 % av den svenska lammslakten 2011 (jfr 44 % 2008) medan KLS stod för 15 % (jfr 11 % 2008). Dalsjöfors och Skövde slakteri hade endast någon procent av lammslakten 2011, Skövde lade ner sin lammslakt bara för några år sedan. Det finns dock några andra större aktörer på den här marknaden, Gotlands slakteri i Visby hade till exempel 12 % av lammslakten 2011 medan slakteriet i Vara hade 4 % av marknaden samma år. Lammslakten i Vara är relativt nystartad och bedrivs i samarbete med Svensk Fågelkött AB.

9.4.4 Slakten av fjäderfä

Det finns idag ett tjugotal slakterier för fjäderfä i Sverige. Sex av slakteriföretagen är medlemmar i branschorganisationen Svensk Fågel och utgör tillsammans den klart dominerande marknadsandelen. Utanför denna branschorganisation står cirka 15 i sammanhanget mindre slakteriföretag. Det finns ingen tillgänglig statistik över slakt per anläggning eller utveckling av antalet slakteriföretag över tid, men enligt Livsmedelsverket har utvecklingen varit ganska stillsam de senaste tio åren och till skinnad från slakten av nötkreatur och lamm kan man inte se någon tydlig ökning av till exempel mindre slakterier eller gårdsslakt av fjäderfä. Utvecklingen av slakten av fjäderfä totalt i Sverige illustreras nedan.

Figur 12. Utveckling av den svenska fjäderfäslakten 2005-2011

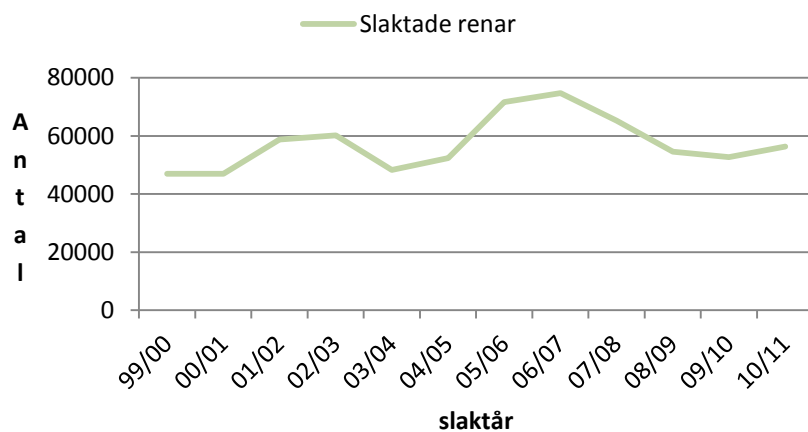
Källa: Jordbruksverket

9.4.5 Slakten av ren

Antalet slaktade renar har ökat det senaste året. Under slaktåret 2010/11 slaktades cirka 56 400 renar till skillnad mot slaktåret dess för innan 52 650 renar slaktades, se figur 13. Ser man till utvecklingen på längre sikt så har renslakten minskat stadigt sedan 2006/07, det beror bland annat på att rovdjurstrycket har ökat inom samebyarna⁵⁶. Utav de renar som slaktades slaktåret 2010/11 var 71 procent kalvar, 18 procent vajor, en procent oxar och cirka tio procent tjurar. Överlag är det slakten av kalvar som ökat medan slakten av vajor och tjurar minskar.

Av det totala antalet renar som slaktas varje år kasseras slaktkroppar på grund av för högt bequerelvärde. Bequerel är SI-enheten för radioaktivt sönderfall (1 Bq är ett sönderfall per sekund). Hur många slaktkroppar som kasseras varje år beror på när man slaktar och var renarna varit. Antalet slaktkroppar med för högt bequerelvärde som kasseras har minskat och slaktåret 2010/11 kasserades 30 stycken.

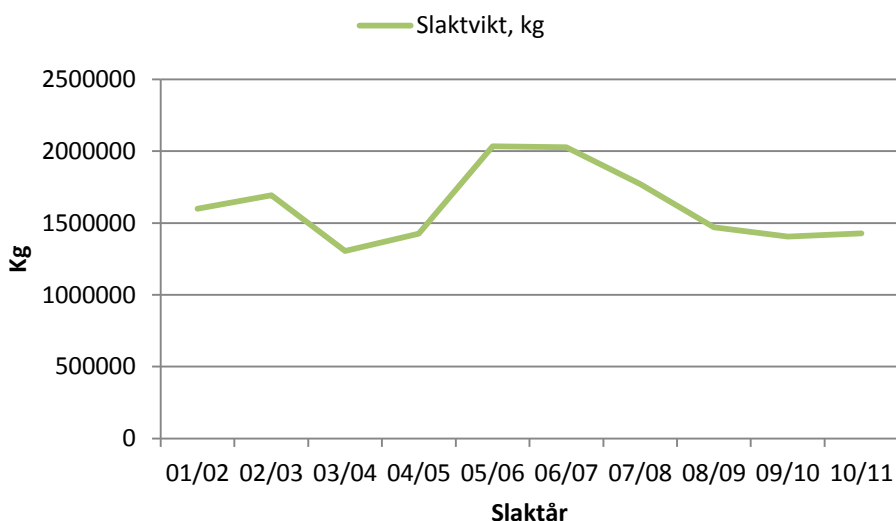
⁵⁶ Sametinget, Statistik från sametinget- statistik över renslakt slaktåret 2010/2011.

Figur 13. Antalet slaktade renar slaktåren 1999/00-2010/11

Källa: Samtinget

Kurvan i figur 13 som visar antalet renar följer kurvan i figur 14 som visar den totala slakten i kg. Slaktåret 2010/11 uppgick slakten till cirka 1 400 000 kg. Antal kg som slaktas har minskat de senaste åren och det beror dels på att slakten överlag minskar men även på att medelslaktvikten per djur minskar. Medelslaktvikten under slaktåret 2010/11 låg på 25,3 kg, en minskning med 1,4 kg från slaktåret innan. Alla djurslag har minskat i medelvikt mellan slaktåren 2009/10 och 2010/11. Kalvar slaktas i störst utsträckning och deras medelvikt har minskat med 0,6 kg, vajor med 0,4 kg och tjurar med 2,2 kg. Att medelvikten totalt för djuren har minskat kan förklaras av en ökad andel kalvslakt och minskad medelvikt för alla djurslag.⁵⁷

Figur 14. Total slaktvikt i kg för ren 2001/02-2010/11

Källa: Samtinget

I tabell 15 visas renslakten uppdelad på djurslag i kg olika år. Som tabellen visar så är det kalvar som slaktas i störst utsträckning och slakten av dem ökar till skillnad mot slakten av vajor och tjurar.

⁵⁷ Samtinget, statistik från samtinget – statistik över renslakt för slaktåret 2010/2011.

Tabell 15. Renslakten 2001/02 till 2010/11 uppdelad på djurslag i kg

Slaktår	Kalvar	Vajor	Oxe	Tjurar ^a
01/02	749 432	402 368		447 670
02/03	795 008	414 963		484 247
03/04	642 153	313 764		349 019
04/05	709 404	324 976		390 689
05/06	863 241	512 080		659 660
06/07	997 196	466 080		564 620
07/08	901 265	424 670		445 257
08/09	773 819	343 712	65 680	286 703
09/10	763 281	312 691	38 566	291 112
10/11	822 131	338 018	33 673	233 346

^a Till och med 2007/08 är vikten för tjurar en total vikt för oxen och tjur. Därefter redovisas vikterna separat.

Källa: Samtinget

År 2008 bedrevs renskötsel i drygt 900 renskötsel företag. I renskötsel ingår jakt och fiske. Cirka 80 procent av renskötsel företagen fanns detta år i Norrbottens län, cirka elva procent av företagen i Västerbottens län och cirka tolv procent i Jämtlands län.⁵⁸ Antalet renskötsel företag har minskat, år 2001 fanns det 915 företag.⁵⁹ En renskötare sköter vanligen renar åt flera renägare, inom en sameby finns flera renskötsel företag.

9.4.6 Vilthanteringsanläggningar

För att kött av vilt ska kunna avsättas på den europeiska marknaden måste det ha hanterats i så kallade vilthanteringsanläggningar, det vill säga slakterier för vilt som har godkänts av Livsmedelsverket. I detta avsnitt förklarar vi vad som avses med en vilthanteringsanläggning. Vi presenterar däremot ingen slaktstatistik för vilt.

Till en vilthanteringsanläggning ska jägaren leverera viltet oflått respektive oplockat till anläggningen, men inälvorna får vara urtagna. Efter avhudning respektive plockning ska köttet besiktigas av Livsmedelsverkets officiella veterinär. Björn och vildsvin ska dessutom provtas för trikiner och hjortar på tuberkulos. En innehavare av en vilthanteringsanläggning kan ta emot både allt det vilt som denne själv levererar från sina jaktmarker och det vilt som levereras av andra jägare, oberoende av mängd och av var det har nedlagts. Flera anläggningar hanterar dock bara eget vilt.⁶⁰

När jägare levererar primärprodukter av vilt till en vilthanteringsanläggning gör jägaren detta i egenskap av att vara primärproducent. Det finns ingen begränsning i lagstiftningen för leveransernas storlek. Jägarens konsumtion av vilt i det privata hushållet omfattas inte av livsmedelslagstiftningen, inte heller om denne levererar kött från sammanlagt 1 000 småvilt och en enhet storvilt per år till konsumenter och lokal detaljhandel, som i sin tur säljer direkt till konsument. Detta innebär att

⁵⁸ Samtinget, 2012-12-11

⁵⁹ Jordbruksverket, 2003, Renägare och renskötsel företag, rapport 2003:14.

⁶⁰ Livsmedelsverket och viltmat.nu, 2012-12-10, Livsmedelsverket.se, 2012-12-10

jägare som vill leverera mer än små mängder av sitt eget vilt eller kött måste uppfylla kraven både i förordning (EG) nr 852/2004 och i förordning (EG) nr 853/2004, vilket i sin tur innebär att en sådan jägare måste vara innehavare av en vilthanteringsanläggning.⁶¹

Vilthanteringsanläggningar hanterar frilevande vilt och hägnat vilt. Med frilevande vilt avses vilda hov- och klövdjur samt hardjur och landlevande däggdjur som är föremål för jakt i syfte att använda som livsmedel.⁶² Hit räknas djurslag som lever fritt inom ett inhägnat område under liknande förhållanden som vilda djur. Djur som lever i hägn men som finns vilt i den svenska faunan, till exempel kronhjort, dovhjort, vildsvin och mufflonfår räknas till frilevande vilt. Hägnat vilt avser hägnade strutsfåglar och hägnade landlevande däggdjur.⁶³

61 Livsmedelsverket, jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt.

62 Livsmedelsverket, jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt.

63 Livsmedelsverket, jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt.

9.5 Enkät och frågeformulär

9.5.1 Enkät till slakterier och vilthanteringsanläggningar

Vi skickade ut enkäter till slakterier som slaktar tamboskap, ren och vilt. Frågorna som ställdes till slakterierna var desamma, men några uttryck utbyttas i enkäten till vilthanteringsanläggningarna, primärproducent byttes ut till jägare. Frågorna vi ställde till slakterierna visas här. I avsnitt 1.2.2 kan du läsa om hur det gick till när vi skickade enkäten.

Följande frågor behöver vi din hjälp med att besvara

1. Bakgrundsfrågor

Namn: _____

Företagets namn: _____

Anläggningens namn: _____

Vilka/vilket djurslag slaktas vid anläggningen:

- Nötkreatur
- Gris
- Lamm
- Fjäderfä
- Annat: _____

2. Frågor rörande anläggningens produktion:

Hur stor var anläggningens totala produktionsvolym år 2012? _____

Hur stor var produktionsvolymen fördelat per djurslag (i procent) år 2012?

- Nötkreatur: _____
- Gris: _____
- Lamm: _____
- Fjäderfä: _____
- Annat: _____

3. Frågor rörande den generella sänkningen av köttkontrollavgifterna:

Hur har ni betalat ut sänkningen till de producenter som levererar slaktdjur till er anläggning (t.ex. löpande via avräkningar, i en klumpsumma eller på annat sätt)?

När har ni betalt ut sänkningen till producenterna?

Har hela nedsättningsbeloppet betalats ut till producenterna? Om inte, hur stor del av sänkningen har ni betalt ut till och med sista december år 2012?

Om det kvarstår pengar av sänkningen efter utbetalningen för år 2012, vad gör ni med dem?

Hur upplever ni att det är att hantera sänkningen (dvs. administrationen kring fördelningen)?

4. Frågor rörande Livsmedelsverkets avgift för slaktkontroll:

Hur mycket har ni betalat till Livsmedelsverket under 2012 för slaktkontrollen, uppdelat i olika moment?

- Planerad kontroll _____
 - Avgifter för kontrollprogram (exempelvis provtagning, analys och administrativa kostnader)
-

- Övertid och extra kontroller _____

- Annat _____
-

Hur har avgifterna för slaktkontroll förändrats de senaste tre åren, uppdelat i olika moment?

- Planerad kontroll _____
 - Avgifter för kontrollprogram (exempelvis provtagning, analys och administrativa kostnader)
-

- Övertid och extra kontroller _____
- Annat _____

Övriga synpunkter:

9.5.2 Frågor till branschorganisationer

För att få en bild av hur primärproducenterna ser på sänkningen och undersöka om sänkningen kommit dem tillgodo så skickade vi ut några frågor till olika branschorganisationer. Till vilka organisationer och när vi skickade ut frågorna kan du läsa i avsnitt 1.2.2.

Följande frågor behöver vi din/er hjälp med att besvara:

1. Bedömer ni att slakterier har gett tydlig information till branschen om den sänkta avgiften för slaktkontroll?
2. Har samtliga slakterier som era medlemmar levererar till skött utbetalningen av sänkningen på ett bra sätt?
3. Har hanteringen av sänkningen skiljt sig åt för de slakterier som är småskaliga jämfört med de storskaliga? Specificera vad ni menar med småskaligt och storskaligt, gärna i volym.
4. Vilken form av utbetalning tycker ni är lämpligast (t.ex. löpande i noteringar, som en klumpsumma för hela året eller delar av året m.m.)?
5. Hur har det avräkningspris ni fått utvecklats under år 2012? Utveckla gärna ditt svar.
6. Har de sänkta kontrollavgifterna påverkat eller bedömer ni att de kommer att påverka medlemmarnas verksamhet och i så fall hur?
7. Är sänkta avgifter för slaktkontroll ett bra sätt för att öka primärproduktionens konkurrenskraft? Utveckla gärna ditt svar.
8. Övriga synpunkter...

Rapporten kan beställas från

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se